

Πολιτιστικά Δρώμενα

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΔΗΜΟΥ ΒΕΡΟΙΑΣ
• Αρ. έκδοσης 17

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ '97
Έκδοση : Δ.Ε.ΤΟ.ΠΟ.Κ.Α.

ISSN 1106-5354

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΔΕ.ΤΟ.ΠΟ.ΚΑ.

Κόλβατζης Κυριαζής, Πρόεδρος
Βαφείδης Κων/νος, Αντιδήμαρχος
Κουρουζίδης Γιάννης, Μέλος
Σοφινίδης Εμμανουήλ, Μέλος
Χιονίδης Γεώργιος, Μέλος
Ταρατσίδης Δημήτριος, Μέλος
Δραγκόλας Παύλος, Μέλος
Αναστασίου Νίκος, Μέλος

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Καμπούρης Γιάννης, Διευθυντής
Ταρατσίδης Δημήτρης, Λογιστήριο
Ουσουλτζόγλου Χαρούλα, Προγραμματισμός
Στάντζος Αθανάσιος, Προγραμματισμός
Χιονίδου Σοφία, Γραμματεία
Χρυσόχου Μαρία, Γραμματεία
Νικολόπουλος Νίκος, Τεχνική Υποστήριξη
Στεφανόπουλος Αντώνης, Ηλεκτρολόγος
Βέρρος Δημήτρης, Γενικών Καθηκόντων
Κοντολέων Μηνάς, Γενικών Καθηκόντων
Κότσαλου Βούλα, Βιβλιοθηκονόμος
Στεργιόπουλος Δημήτρης, Μαθητικό Κέντρο

Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού Δήμου Βέροιας

- Διεύθυνση - Γραμματεία

Α. Αντωνιάδη 19 59 100 ΒΕΡΟΙΑ, τηλ. (0031) 22.967 - 62.548, FAX (0331) 27.914

- Αντωνιάδειος Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών, Α. Αντωνιάδη 19, τηλ. 62.548

- Δημοτική Βιβλιοθήκη "Θ. Ζωγιοπούλου", Θ. Ζωγιοπούλου 3, τηλ. 24.879

- Κέντρο Νεολαίας, Αντ. Καμάρα 9, τηλ. 28.277

- Μαθητικό Κέντρο, Κωτσουνίου 16, τηλ. 66.380

Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Βέροιας

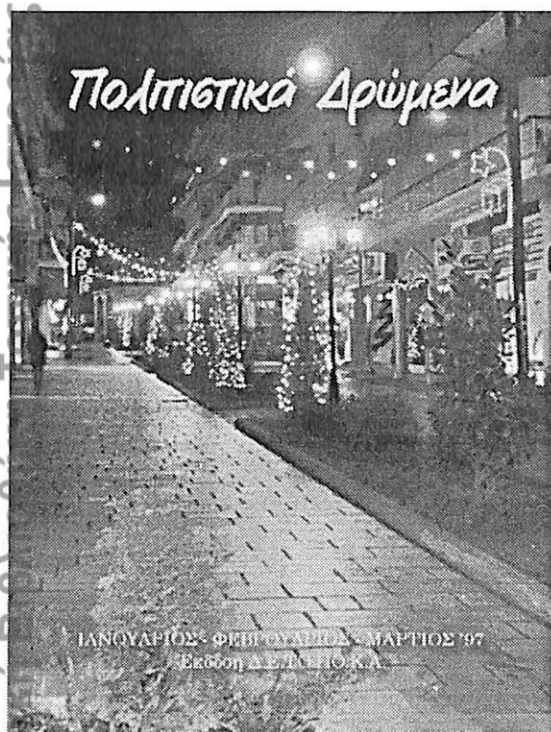
- Διεύθυνση - Γραμματεία

Α. Αντωνιάδη 19, 59 100 Βέροια, τηλ. (0331) 29.295, FAX (0331) 27.914

Ετήσια συνδρομή (4 τεύχη): 3.000 δρχ. Νομικά πρόσωπα, Οργανισμοί
: 1.500 δρχ. Φυσικά πρόσωπα
Τιμή τεύχους: 500 δρχ.

Φωτοστοιχειοθεσία - Εκτύπωση

TYPE PRESS Ν. ΚΑΡΑΜΑΝΛΙΔΗΣ Ν. Νικομήδεια τηλ. (0331) 90.234

πολιτιστικά δρώμενα

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΗΜΟΥ ΒΕΡΟΙΑΣ Αρ. Έκδοσης 17

Ιανουάριος-Φεβρουάριος-Μάρτιος '97

Υπεύθυνες Σύνταξης:

Τυφοξύλου Ευθαλία

Λάμπρη Χαρά

Πεζόδρομος της οδού Ιπποκράτους. Φωτογραφία από
το φωτογραφείο της Ελσας Κανάρα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΧΟΛΙΑ	5
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ:	
Επιμέλεια Θανάση Μαρκόπουλου: Σελίδες για τον Πρόδρομο Χ. Μάρκογλου	6-16
Τάσος Βασιάδης: Ελληνικός Φιλολογικός Σύλλογος Κωνσταντίνου- πόλεως. Το Υπουργείο Παιδείας του Αλύτρωτου Ελληνισμού.....	17-22
Απόστολος Ιωσηφίδης: Η ανακυττάρωση της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης. Μια επίκαιρη εγκύκλιος του..... 1919.....	23-28
Γιώργος Σαλιάγκας: Τουριστική ανάπτυξη Ν. Ημαθίας. Στόχοι-προοπτικές.....	29-32
Κυριαζής Κόλβατζης: Πολιτισμός, πολίτης-πελάτης και mass media.....	33-34
Χαρά Λάμπρη: Η ζωγράφος Σύνη Αναστασιάδη. Αναζητώντας	35-37
Ελισάβετ Σταμούλη-Γκοντοπούλου: "Ισμήνη" Γ. Ρίτσου	38
Πολιτιστικός Σύλλογος Ηπειρωτών Νομού Ημαθίας	39
 ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ:	40-41
 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ.....	43-44

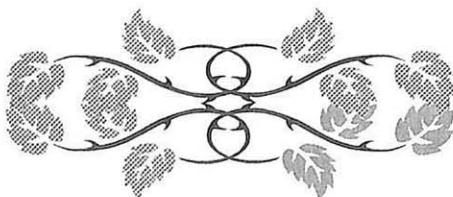
* Τα ενυπόγραφα κείμενα εκφράζουν τις απόψεις του συγγραφέα.
* Το περιοδικό δεν έχει κερδοσκοπικό χαρακτήρα.

ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΑΛΛΑΞΕ: ΤΟ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ
Andere die Welt: sie braucht es

Με ποιόν μαζί δε θα καθόταν ο έντιμος
Το δίκιο για να βοηθήσει;
Ποιού γιατρικού η γέρον θα φαινόταν
Στον ετοιμοθάνατο άσκημη πολύ;
Ποιά ποταπή πράξη δε θα 'κανες αν ηταγε
Την ποταπότητα να εξαλείφεις;
Τον κόσμο αν μπορούσες τελικά τ' αλλιάζεις, γιατί
Να παρανοήνα καθός με τον εαυτό σου;
Ποιός είσαι;
Βούλιαζε μέσα στη βρωμιά
Και το φονιά αγκάλιασε, μα
Αλλιάζε τον κόσμο: Το χρειάζεται!
Την ιστορία διηχυνθείτε παρακάτω!
Εδώ και καιρό πολύ δε σας ακούμε πια ο αν
Ανθρώπους που κρίνουνε, μα κιόλας
Σαν ανθρώπους που μαθαίνουνε.

1929-1930

Από τη Σοβιετική Επιτροπή

1997 Καλή χρονιά κι ευτυχισμένη. Κοινότητα ευχή βέβαια, αλλά καλόπιστη. Πώς να ξεκινήσει κανείς μια καινούργια χρονιά χωρίς μια ευχή; Και η στήλη των σχολίων υποτάσσεται στους κοινωνικούς κανόνες και αρνείται να πρωτοτυπήσει. Ποιά θα μπορούσε να είναι άλλωστε η πρωτοτυπία για έναν καινούργιο χρόνο που έρχεται και που όλοι τον περιμένουμε με ελπίδα. Συνηθίσαμε άλλωστε. Ό,τι μας πάει άσχημα στη χρονιά που πέρασε εννοούμε να πιστεύουμε και να ελπίζουμε ότι θα διορθωθεί με τη χρονιά που έρχεται. Και να δείτε που πολλές φορές συμβαίνει κι αυτό. Αν προσέχουμε τις στιγμές που περνάν και δεν τις αφήνουμε απαρατήρητες ίσως επισημάνουμε κάποια βελτίωση. Εμείς βέβαια έχουμε συνηθίσει να συνδέουμε τις ευχές για τον καινούργιο χρόνο με θεαματικές αλλαγές με την εκπλήρωση ονείρων ακόμη και των πιο απίθανων. Κι έτσι κάθε χρονιά την τελειώνουμε με απογοήτευση, αφού δεν ήρθαν τα πάνω κάτω και δεν άλλαξε η ζωή μας άρδην. Ο αμείλικτος όμως χρόνος, που εμείς τον κατακερματίζουμε σε έτη, μήνες, μέρες, μας δίνει κι ένα άλλο μήνυμα: Να χαιρόμαστε με τις μικρές χαρές και να μην είμαστε άπληστοι.

Σίγουρα αν τα δούμε σε βάθος τα πράγματα θα διαπιστώσουμε πως εκτός απ' τις δικές μας στενωχώριες υπάρχουν και άλλα χειρότερα. Ποτέ όμως δεν κοιτάμε τα χειρότερα. Πάντα μας δελεάζουν τα καλύτερα. Και αυτό βέβαια είναι φυσικό και ανθρώπινο: Να ζητάμε δηλαδή πάντα το καλύτερο. Πόσο μικρή όμως είναι η απόσταση ανάμεσα στο καλύτερο και στην απληστία που μας καταλαμβάνει να αποκτήσουμε όλο και περισσότερα και να μη γυρίζουμε να δούμε ότι κι εμείς είμαστε άνθρωποι και μπορούν να μας συμβούν και τα χειρότερα.

Όχι η στήλη των σχολίων δεν φιλοδοξεί να αποκτήσει ηθικοπλαστικό χαρακτήρα. Μια νύξη κάνει μόνο για να σας παροτρύνει, καθώς θα κάνετε τον απολογισμό της χρονιάς που εξέπνευσε, να μείνετε λίγο και στις ευχάριστες στιγμές - που σίγουρα υπήρξαν - και να τους δώσετε λίγο περισσότερο φως.

Το ξέρω, η μιζέρια και η μεμψιμοιρία είναι πολύ ευκολότερες διότι κάτι δεν έγινε την ώρα που το θέλαμε εμείς και όπως το θέλαμε. Δεν θα μπορούσε όμως αυτό να αποτελέσει αρχή για μια καινούργια προσπάθεια; Για μια αισιόδοξη αντιμετώπιση των θεμάτων που μας απασχολούν;

Θα μου πείτε τί κάθεσαι και μας λες. Και πού να τη βρούμε την αισιοδοξία όταν το 1997, έχει αναγγελθεί ως έτος λιτότητας;

Κι εγώ θα σας απαντήσω. Βρείτε μου ένα απ' τα τελευταία, τουλάχιστον, έξι χρόνια που δεν είχε προαναγγελθεί ως έτος λιτότητας. Διανύουμε μια μακρά στενωπό εδώ και χρόνια και είναι άγνωστο αν θα βγούμε ποτέ απ' τη στενωπό αυτή. Ωστόσο

και έργα γίνονται και, παρότι το προσωπικό μας εισόδημα έχει μειωθεί, και προσωπικές επενδύσεις κάνουμε και καινούργια σπίτια χτίζονται και πουλιούνται - για να μην αναφέρω και το καζίνο που άνοιξε τελευταία και όπου αν ρίξεις καρφίτσα δεν πέφτει κάτω απ' την κοσμοπλημμύρα - και μικρομαγαζάκια στέκονται ή ανοίγουν καινούργια και οι πόλεις παίρνουν καινούργια όψη. Δε χρειάζονται να αναφέρω τις ταβέρνες και τα ουζερί που πληθαίνουν και όλα δουλεύουν. Οι Έλληνες λοιπόν δεν έχουν λεφτά. Συμφωνώ ότι θα έπρεπε να έχουν περισσότερα και να κινείται καλύτερα η αγορά.

Βαρέθηκα όμως να ακούω το κάθε πέρσι και καλύτερα, όσο σκέφτομαι πως τα ίδια άτομα γκρίνιαζαν και για το πέρσι με τον ίδιο και χειρότερο τρόπο.

Λίγο χρώμα στη ζωή μας φίλοι μου δε βλάπτει. Επανέρχομαι στη συμβουλή να μην προσπερνάτε τις ευχάριστες στιγμές, σα να μη συνέβησαν και να μην τονίζετε τόσο τις δυσάρεστες.

Και μια και μιλάμε για ευημερία - μέσα στη λιτότητα και στη μιζέρια - των πόλεων η στήλη των σχολίων έρχεται στο σημείο αυτό να συγχαρεί το δήμο για την καινούργια όψη της πόλης. Για τη δημιουργία πεζοδρόμων με όμορφα παρτέρια και λαμπρό φωτισμό για την όμορφη όψη της οδού Κεντρικής και για την καινούργια Δημοτική αγορά στην οποία ευχόμαστε να εκπληρώσει το στόχο για τον οποίο δημιουργήθηκε. Κι όλα αυτά μέσα σε ένα χρόνο. Σ' αυτόν που μας πέρασε. Το κέντρο της πόλης με τους πεζόδρομους απέκτησε αέρα μεγαλουπόλεως. Το ξέρω πως θα βρεθούν πολλοί που θα διαμαρτυρηθούν για την ταλαιπωρία που ζήσαμε, ένα κάποιο διάστημα μέχρι να ολοκληρωθούν τα έργα. Οφείλουμε όμως να ομολογήσουμε πως το διάστημα ήταν εξαιρετικά μικρό σε σχέση με το έργο που επετεύχθηκε. Θα βρεθούν κι άλλοι που θέλουν το πάρκιγκ κάτω απ' το σπίτι τους και τώρα το έχασαν.

Η στήλη των σχολίων υποστηρίζει πως είναι καλύτερα η πόλη να έχει τον αέρα της όπως όλες οι ευρωπαϊκές πόλεις και την αγορά της με πεζόδρομους και λύση για τα πάρκιγκ πιστεύουμε ότι θα βρεθεί. Αυτό που περιμένουμε στην καινούργια χρονιά είναι η ολοκλήρωση του Δημαρχείου, η αναπαλαίωση του κτιρίου Ρακτιβάν για να ομορφύνει ακόμη περισσότερο το κέντρο της πόλης μας.

Είδατε λοιπόν πως με μια άλλη πιο καλόπιστη ματιά τα πράγματα δεν είναι τόσο άσχημα όσο η καθημερινή μας μιζέρια θέλει να τα βλέπει;

Γι' αυτό κλείνοντας ευχόμαστε και πάλι καλή χρονιά και λίγο λιγότερη γκρίνια. Πού ξέρετε, αντιμετωπίζοντας τα πράγματα με θετικό τρόπο, μπορεί να μας βγούν και σε καλό.

Σελίδες για τον Πρόδρομο Χ. Μάρκογλου

Επιμέλεια: Θανάσης Ε. Μαρκόπουλος. Φιλόλογος**Εργοβιογραφικό σημείωμα
του Πρόδρομου Χ. Μάρκογλου**

Ο Πρόδρομος Χ. Μάρκογλου γεννήθηκε το 1935 στην Καβάλα. Οι γονείς του ήταν πρόσφυγες από την Καππαδοκία και τον Πόντο. Το 1944 χτυπήθηκε από γερμανική χειροβομβίδα κι έχασε το αριστερό του χέρι. Σπούδασε στην Ανωτάτη Σχολή Οικονομικών και Εμπορικών Επιστημών Αθηνών. Εργάζεται ως λογιστής σε διάφορες ιδιωτικές επιχειρήσεις.

Στη λογοτεχνία πρωτοεμφανίστηκε το 1962 με την ποιητική συλλογή *Εγκλειστοι*. Εγγραψε κυρίως ποίηση, αλλά και πεζά κείμενα, διηγήματα, καθώς και μικρά δοκίμια. Εργασίες του έχουν δημοσιευθεί σε εφημερίδες, περιοδικά και ανθολογίες. Επίσης ποιήματα και διηγήματά του έχουν μεταφραστεί στα αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά, πολωνικά, ρουμανικά και ρωσικά.

Ποίηση1962 *Εγκλειστοι*, Καβάλα.1965 *Χωροστάθμηση*, Καβάλα.1971 *Τα κύματα και οι φωνές*, Θεσσαλονίκη.1975 *Το δόντι της πέτρας*, Θεσσαλονίκη.1980 *Συνοπτική διαδικασία*, Θεσσαλονίκη.1984 *Εσχατη υπόσχεση*, *Ποιήματα 1958-1978*, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη.1989 *Πάροδος Μοναστηρίου*, Στιγμή, Αθήνα.1993 *Σημειώσεις για ποιήματα που δε γράφτηκαν*, Χειρόγραφα, Θεσσαλονίκη.1996 *Εσχατη υπόσχεση*, *Ποιήματα 1958-1992*, Νεφέλη, Αθήνα.**Πεζά**1980 *Ο χώρος της Ιωάννας και ο χρόνος του Ιωάννη*, Εγνατία, Θεσσαλονίκη, Στιγμή, Αθήνα 1985.1992 *Σταθερή απώλεια*, Καστανιώτης, Αθήνα.**Δεύτερη μεταπολεμική ποιητική γενιά****Πρόδρομος Χ. Μάρκογλου***

*Ακόμη σκυλιά εδώ και περιστέρια
Διασώζοντας λέξεις οδυνηρές της μόνωσης
Πού ξέμειναν οι ποιητές της γενιάς μου;
Στα ποιήματά τους βρέχει ψιλή γκριζα βροχή
Κι η θάλασσα τους περιμένει στη σιωπή
Πέτρινοι δρόμοι μιας παγωμένης αποκριάς τους
πήραν*

*Το αίμα ποιός το ακούει;
Αδειάζουν κάποτε τα μάτια σα μελανοδοχεία
Στη διαδρομή μιας νύχτας θαμμένος σε ποιήματα*

* Το κείμενο αυτό διαβάστηκε στην εκδήλωση της 27ης Νοεμβρίου 1996 που έγινε στην Αντωνιάδαιο Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών και οργανώθηκε από τη Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού Δήμου Βέροιας και το Σύνδεσμο Φιλολόγων Νομού Ημαθίας προς τιμή του ποιητή της δεύτερης μεταπολεμικής γενιάς Πρόδρομου Χ. Μάρκογλου.

παρουσιάσεις

Μοναδική η αίγλη του έρωτα
 Διασχίζοντας τις παρυφές του σκοτεινού ύφαλου
 Αδιάφορος στις καθημερινές συναλλαγές
 Με το αίμα δοθήκαμε στην εποχή
 Με το σώμα, γι' αυτό λείπουνε κομμάτια
 Καταδύσεις των ματιών τώρα χειρονομίες της
 γλώσσας
 Όμως να πάλι βρέχει ψιλή βασανιστική βροχή

Λέξεις μέσα στις λέξεις
 Πλήρης ονείρων βυθίζομαι

("Επιστολή", Πάροδος Μοναστηρίου, 1989)

Η γενιά της γκρίζας βροχής είναι η δεύτερη μεταπολεμική γενιά της ποίησής μας κι αυτός που μιλάει για λογαριασμό της είναι ο Πρόδρομος Χ. Μάρκογλου (Καβάλα 1935). Στη γενιά αυτή, όπως είναι γνωστό, η κριτική συνηθίζει να εντάσσει τους ποιητές που γεννήθηκαν στο διάστημα 1929-1942. Πρόκειται για τη γενιά που το έργο της, όπως συχνά υποστηρίζεται, αδικήθηκε από άποψη προβολής τόσο σε σχέση με την πρώτη με αυτήν του 1970. Ο βασικότερος ιστορική ατυχία που της έλαχε, συγκροτηθεί γύρω από έναν ισχυρό Αριστεράς για τους πρώτους αμφισβήτηση για τους ποιητές που δεύτερη μεταπολεμική γενιά, η οποία στα δύσκολα χρόνια της Κατοχής και Εμφυλίου, ανδρώνεται και κόσμος στην ψυχροπολεμική δεκαετία δεδομένα είναι και δεκαετία του όρους βέβαια αποτρέπονται οι συσπειρώσεις. Από την άλλη, η παραπέρα εξέλιξη με τη φίμωση της καινούρια γενιά, πολυθόρυβη και και λόγω των περιστάσεων βρίσκει γενιά κι όχι με τη δεύτερη, η οποία τη φυσιογνωμία της.

Στα πλαίσια της δεύτερης χαμένης γενιάς, της γενιάς του απολιτικής, όπως την είπαν, θα ορισμένες βασικές τάσεις, ομόλογες νεοϋπερρεαλιστική, κοινωνική). ερωτική δεν έχει την αντίστοιχή της εδώ μια ομάδα, η οποία, από την άποψη της κοινωνικής ευαισθησίας, κινείται στην κατεύθυνση των πολιτικών ποιητών της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς, όταν δε ζει ακριβώς στον απόηχο των γεγονότων της καπνισμένης δεκαετίας, και αποτελείται από δημιουργούς που συσπειρώνονται γύρω από το περιοδικό **Σημειώσεις**, όπως ο Βύρων Λεοντάρης, ο Γεράσιμος Λυκιαρδόπουλος, ο Μάριος Μαρκίδης, ο Τάσος Πορφύρης, και άλλους, όπως ο Θωμάς Γκόρπας κι ο Χρίστος Ρουμελιωτάκης. Με την ομάδα αυτή συγγενεύουν, λιγότερο ή περισσότερο, και οι βορειοελλαδίτες Ανέστης Ευαγγέλου, Μάρκος Μέσκος και Πρόδρομος Μάρκογλου.

Ο Πρόδρομος Χ. Μάρκογλου διαφοροποιείται από τον πυρήνα των **Σημειώσεων** σε δύο σημεία. Από τη μια, δεν ενδιαφέρεται για το ηττημένο όραμα της προηγούμενης γενιάς και τις επιπτώσεις του, ενώ ανασκαλεύει μνήμες της Κατοχής, ακόμα και της προσφυγιάς, όχι όμως και του Εμφυλίου. Από την

George Grosz: Σχέδιο για τους Τρεις στρατιώτες του Μπρεχτ, 1930.

μεταπολεμικής γενιάς, αυτής της άγχους, της πολυφωνικής ή μπορούσε να διακρίνει κανείς με εκείνες της πρώτης (υπαρξιακή, Πέρα από την υπαρξιακή τάση - η στην προηγούμενη γενιά - υπάρχει κι

παρουσιάσεις

άλλη, επιμένει ανένδοτα και με μοναδική σαφήνεια στην ταξική θεώρηση των πραγμάτων. Η πρώτη συλλογή *Εγκλειστοί* (Καβάλα 1962), η δεύτερη *Χωροστάθμηση* (Καβάλα 1965) αλλά και η πρώτη ενότητα *Καθημερινό τοπίο* της τρίτης συλλογής *Τα κύματα και οι φωνές* (Θεσσαλονίκη 1971) αναφέρονται στις συνθήκες ζωής των εργαζομένων της γενέθλιας πόλης, της Καβάλας. Η δεύτερη ενότητα *Τα κύματα και οι φωνές* της ομώνυμης συλλογής και οι συλλογές *Το δόντι της πέτρας* (Θεσσαλονίκη 1975) και *Συνοπτική διαδικασία* (Θεσσαλονίκη 1980) αναφέρονται στα χρόνια της εφτάχρονης δικτατορίας 1967-1974. Την πραγματικότητα της βιομηχανικής Θεσσαλονίκης, στην οποία ζεί ο ποιητής από το Σεπτέμβριο του 1971, σχολιάζει η συλλογή *Πάροδος Μοναστηρίου* (Αθήνα 1989), ενώ οι *Σημειώσεις για ποιήματα που δε γράφτηκαν* (Θεσσαλονίκη 1993) οικοδομούνται επάνω στις ποιητικές αναζητήσεις και στις μνήμες της προηγούμενης, παλιότερης ή νεότερης, περιόδου, με μια χαρακτηριστική επανάληψη αγαπημένων μοτίβων από προγενέστερα κείμενα και μια διάθεση διερεύνησης των πραγμάτων υπαρξιακής υφής.

Το ενδιαφέρον του Μάρκογλου μονοπωλεί από την πρώτη στιγμή ο κόσμος της εργασίας, οι *Σκλάβοι πολιορκημένοι* του Κώστα Βάρναλη (1927) ή, πιο κοινότοπα, οι προλετάριοι του Μαρξ, όπως αυτοί επιβιώνουν στα καπνομάγαζα της Καβάλας τις δυο πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες και στα εργοστάσια της Θεσσαλονίκης τη δεκαετία του 1980. Και μόνη η παράθεση ορισμένων λέξεων και φράσεων, όπως κέρδη, εκποίηση, ανεργία, εργοστάσια, εργάτες, απεργία, καταναλωτική μανία, θα αρκούσε, για να οριοθετήσει αυτόν τον κόσμο, που αγωνίζεται να επιβιώσει με νύχια και δόντια μέσα στις δύσκολες συνθήκες ενός ανελέητου κοινωνικού συστήματος:

*Μουχλιασμένοι δρόμοι
παράθυρα εξοργισμένα απ' το σκοτάδι
λάμπες των εικοσιπέντε γλείφουν
νυχτωμένα πρόσωπα, δωμάτια
που μυρίζουν σιωπή και παραιτήση.
Οι άνθρωποι
με τα χέρια στην απόγνωση
κι ο χρόνος σωριάζει ανελέητα τις ανάγκες,
μικραίνουν, οι νύχτες τους δολοφονούν,
στις γωνίες η αγωνία, η πίκρα
γεμίζουν οι καπνοδόχοι μαύρη αιθάλη,
τα μάτια θολώνουν κι η ψυχή τήκεται.*

*Οι άνθρωποι ωριμάζουν
με σιωπή και στέρηση.*

("ΙΘ' [τοπίο]", *Χωροστάθμηση*, 1965)

Ενα δεύτερο επίπεδο που απασχολεί εφιαλτικά το Μάρκογλου είναι το πολιτικό, καθώς από την 21η Απριλίου 1967 και για επτά χρόνια η χώρα βρίσκεται κάτω από καθεστώς εσωτερικής κατοχής. Κι εδώ ένας ενδεικτικός πίνακας λέξεων και φράσεων, όπως Ρήγας, ελευθερία, εταιρικές επιχειρήσεις, στρατοδικεία, εξόριστοι, έκτα αρμάδα της συμμαχίας, Τύραννος, Αναγκαστικά Διατάγματα, θα ήταν επίσης αρκετός, για ν' αναδείξει την άμεση πολιτική καταπίεση και τις συνθήκες ζωής, ενώ η σύμπλεξη οικονομικών και πολιτικών όρων, καταδεικνύει πως το πολιτικό επίπεδο συναρτάται με το πρωτογενές επίπεδο δόμησης της κοινωνίας, το οικονομικό, με μια σχέση αιτίου - αιτιατού:

*Η Ελλάς τον Απρίλη στις πίσσες των οδοστρωτήρων
Πρέπει η τρομερή όψη πάλι να βγει
Απ' τα κόκκαλα αίμα ποτισμένη
Βράχια των λόφων, τείχη των προγόνων
Βαριά πέσανε πάνω στα μάτια σύντροφοι
Σε πασάλους οι ψυχές και σύρμα
Τα κύματα με δάκρυα χαιρετάμε της θάλασσας
Ηλιοτρόπια πώς να καρποφορήσουν απ' τα στήθη σου
("Τέλος καλοκαιριού", *Το δόντι της πέτρας*, 1975)*

παρουσιάσεις

Τα κείμενα, ιδιαίτερα εναργή, δεν αφήνουν περιθώρια για τις προθέσεις του ποιητικού υποκειμένου. Με ακάλυπτες τις βασικές ανάγκες - συχνά, και τα βασικά πολιτικά δικαιώματα -, με μόνη προοπτική τη διαρκή ανασφάλεια και τη στυγνή εκμετάλλευση, οι άνθρωποι βυθίζονται στην απόγνωση, εξαθλιώνονται, εξαχρειώνονται. Τα πρόσωπα ερειπώνονται, οι σχέσεις φθείρονται, τα αισθήματα νοθεύονται· ακόμα κι ο έρωτας εκποιείται αδυνατώντας να αμβλύνει την αιχμηρότητα του τοπίου. Παρά το αδιέξοδο ωστόσο, το ποιητικό υποκείμενο, που συχνά θέλει να μιλάει εκ μέρους της ομάδας, δεν αφήνεται να βουλιάξει.

Αντίθετα, αξιοποιεί την εμπειρία του κοινωνικού πόνου και φτάνει στη γνώση κι από κεί στην πίστη και στην ετοιμότητα για θυσίες κι αγώνες που θ' αλλάξουν τον κόσμο:

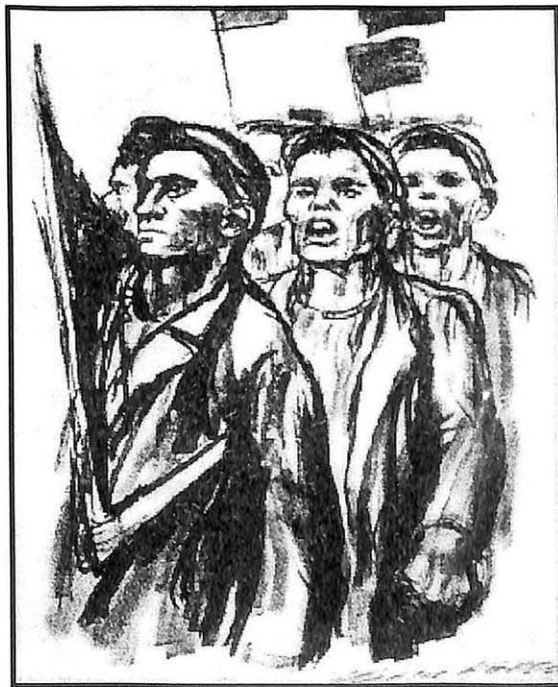
αυτή η ζωή δεν είναι για μας
δεν είναι για κανένα μας
αυτή η ευτέλεια,
θα ζήσουμε όπως εμείς ξέρουμε
κι ας φτάσουμε στην τέλεια απόγνωση
κι ας καρπωθούνε ακόμα και την απελπισία μας οι άλλοι,
μέσα στη μέθη του κέρδους
δε θα υποψιαστούν την αγάπη μας,
την απέραντη χώρα που εδραιώνουμε
σταγόνα σταγόνα χύνοντας,
το αίμα μας.

("Θα ζήσουμε όπως εμείς ξέρουμε", *Τα κύματα και οι φωνές*, 1971).

Αυτός είναι ο κόσμος του Μάρκογλου κι αυτή είναι η κοινωνική του όραση. Για να φτάσει όμως ο ποιητής σ' αυτή τη σύλληψη, χρειάστηκε να δέσει την προσωπική εμπειρία με τη βαθιά σπουδή προσδίδοντας έτσι στην ποίησή του μια χαρακτηριστική διακειμενική διάσταση.

Η διακειμενικότητα, η οποία στις μέρες μας θεωρείται αυτονόητη, καθώς η σύγχρονη θεωρία της

λογοτεχνίας θεωρεί πως κάθε κείμενο χτίζεται επάνω σε - ή με - άλλα κείμενα, έχει τη μορφή παραθεμάτων, δάνειων φράσεων και υπαινιγμών. Τα παραθέματα δηλώνονται με διαφορετικά στοιχεία μέσα στο κείμενο, ενώ ο ίδιος ο ποιητής μας ενημερώνει για την προέλευσή τους. Οι δάνειες φράσεις όμως, αρμονικά ενταγμένες στο ποίημα, άλλοτε σημαίνουν με ειδικό τρόπο εντός του κειμένου κι άλλοτε όχι, αλλά πάντα καταχωρείται η πηγή απ' όπου αντλούνται. Παραθέματα ή δάνεια πάντως προέρχονται από όλο το φάσμα της παγκόσμιας γραμματείας αλλά κυρίως της ελληνικής: Από το *Κομμουνιστικό Μανιφέστο* του Καρλ Μαρξ, τον *Ηγεμόνα* του Νικολό Μακιαβέλι κι από το ποίημα "Αμλετ" του Μπόρις Πάστερνακ ως τον Πίνδαρο και τον Αισχύλο κι από τα δημοτικά τραγούδια του ελληνικού λαού, τον Ανώνυμο της *Ελληνικής Νομαρχίας* και τα *Απομνημονεύματα* του στρατηγού Μακρυγιάννη ως το Νίκο-Γαβριήλ Πεντζίκη, το Γιώργο Σεφέρη και τον Οδυσσέα Ελύτη. Οι υπαινιγμοί όμως, αυτές οι, λιγότερο ή περισσότερο, έμμεσες διεργασίες που συνδέουν ένα κείμενο με άλλα, συχνά πρέπει να περιμένουν τον ειδοποιημένο αναγνώστη να τους εντοπίσει. Προέρχονται πάντως κι αυτοί από ιστορικά πρόσωπα και κείμενα, όπως

Kathe Kollwitz: *Διαδήλωση*, 1931.

ο Τρότσκι, ο Ρήγας και τα ακριτικά έπη, αλλά κι από ανθρώπους της συντεχνίας, όπως ο Καβάφης, ο Σολωμός, ο Σεφέρης, ο Αναγνωστάκης, ο Σαχτούρης κι ο Δούκαρης. Μια τέτοια τακτική, γνώριμη από τον Κ.Π. Καβάφη και τον Ezra Pound και διακριτή σήμερα σε όλα τα λογοτεχνικά κείμενα, από τη μια, γονιμοποιεί τη σκέψη και το λόγο του ποιητή, κι από την άλλη, δένει το παρόν με το παρελθόν,

παρουσιάσεις

βαθαίνοντας την ιστορική συνείδηση, την τόσο απαραίτητη για ένα δημιουργό με τα κοινωνικοπολιτικά ενδιαφέροντα του Μάρκογλου:

*Νύχτα και σέρνεται το τρένο στο φεγγάρι
Να ανατρέπεις να ανατρέπεις να μένεις σταθερά
Κι άνοιξε ο διάλογος πληγή που κινδυνεύει
Ξάγρυπνη νύχτα*

Κι άκουγες εκείνον τον Πάστερνακ στο ραδιόφωνο:

"Δεν ήταν η ζωή μια βόλτα στο λιβάδι"

("Η απάντηση εκκρεμεί, παραμένει το αίτημα", *Σημειώσεις για ποιήματα που δεν γράφτηκαν*, 1993,

Ο λόγος του Μάρκογλου, από την άποψη της σχέσης του με τα πράγματα, κινείται ανάμεσα στο ρεαλισμό και το συμβολισμό. Ο ποιητής έχει να αντιμετωπίσει εξαρχής ένα δύσκολο υλικό. Με δεδομένη την ταξική του άποψη για τον κόσμο είναι αναγκασμένος να πεί τα πράγματα με το όνομά τους, προκειμένου να καταγράψει τους όρους ζωής των καταπιεσμένων, αλλά και να δείξει τους υπαίτιους της εξαθλίωσης, πρώτα στους ίδιους τους προλετάριους και ύστερα στην ευρύτερη κοινωνία.

George Grosz: Στυλοβάτες της κοινωνίας, 1926.

τραγουδιού, είναι το ουσιαστικό και το ρήμα. Η διαφορά έγκειται στη φύση του ουσιαστικού και στη θέση του ρήματος. Το ουσιαστικό εδώ δεν είναι πάντα συγκεκριμένο αλλά συχνά και αφηρημένο, ενώ το ρήμα συνήθως βρίσκει τη θέση του στην απόληξη του στίχου. Στην πιο προχωρημένη εκδοχή γύμνωσης του λόγου το ουσιαστικό, και μάλιστα το δίχως άρθρο, κυριαρχεί πλήρως συνιστώντας ολόκληρες α-ρηματικές ενότητες, ενώ η στίξη απαλείφεται (*Πάροδος Μοναστηρίου*, 1989). Από την άλλη, η ανάγκη αυτού του λόγου να είναι καταγγελτικός μιας αποκρουστικής κοινωνικής πραγματικότητας του προσδίδει μια αιχμηρότητα που θυμίζει τον Καρυωτάκη:

Συνεπόμενη είναι η απόπειρα άμεσης παρέμβασης στα κοινωνικοπολιτικά δρώμενα, η οποία με τη σειρά της επιβάλλει έναν ορισμένο τρόπο θεώρησης - της σχέσης σημαίνοντος - σημαϊνόμενου, λέξης και έννοιας, που δεν μπορεί παρά να είναι ευθύγραμμος, δηλαδή ρεαλιστικός, αν θέλει να προσεγγίσει τον προσδοκώμενο αναγνώστη. Ο άλλος τρόπος αντιμετώπισης της συνάρτησης σημαίνοντος - σημαϊνόμενου είναι ο συμβολικός. Η πολυσημία στη συγκεκριμένη περίπτωση, ενώ διευρύνει τις δυνατότητες έκφρασης και θέασης των πραγμάτων, δεν κόβει ωστόσο τις γέφυρες επικοινωνίας πομπού - δέκτη. Ο βασικός συμβολισμός, που σαν κόκκινη κλωστή διαπερνά στο συνολό της την ποίηση του Μάρκογλου, είναι το δίπολο νύχτα - φως.

Η νύχτα, που υποκαθίσταται μερικές φορές από την παγωνιά, δεν παρουσιάζει διαφοροποιήσεις ως σύμβολο, σε αντίθεση με το φως. Το σκοτάδι έχει τις ρίζες του στον ταξικό τρόπο δόμησης της κοινωνίας και υποδηλώνει σταθερά την κοινωνική και πολιτική ανελευθερία με όλες τις επιπτώσεις που αυτή συνεπάγεται στο επίπεδο των σχέσεων και των αισθημάτων του ανθρώπου. Το φως, φυσικό ή τεχνητό - του φεγγαριού, του ήλιου, της φωτιάς ή της λάμπας - παραπέμπει στην απελευθέρωση από τα δεσμά κοινωνικού και πολιτικού χαρακτήρα, αλλά δε διέπεται πάντα από την ίδια σημασιοδότηση, καθώς η δυνάστευση της νύχτας είναι τόσο ισχυρή, που συχνά όχι μόνο περιστέλλει τη λυτρωτική του διάσταση, αλλά και το μεταποιεί σε σκότος.

Ρεαλιστικός ή αμφίσημος πάντως ο λόγος του Μάρκογλου διακρίνεται για τη λιτότητα και την οξύτητά του. Οι ευνοημένοι γραμματικοί όροι του ποιητή, όπως και του δημοτικού

παρουσιάσεις

*Σφυρίγματα το μεσημέρι
Πάνω από μαδημένες λεύκες
Φουντώνει ο καπνός των τραίνων
Ραντίζει φως στα μάτια αιθάλη
Εδώ με τα καθάρματα
Κάθε μέρα στο αλώνι των δρόμων
Χωρίς λεβεντιά μ' αηδία
Μέσα στον κίτρινο καθρέφτη
Πρόσωπο γλωμό και άσπρο*

("Με τα καθάρματα", Πάροδος Μοναστηρίου, 1989)

Πέρα από τη φύση του λόγου όμως, ενδιαφέρει παρουσιάζει κι ο τρόπος με τον οποίο δομείται το ποίημα. Παραδοσιακότερος στην αρχή, καθώς συγκροτεί το ποίημα σε ένα επίπεδο, εξελίσσεται σε νεότερο, που οργανώνει το κείμενο σε πολλαπλά επίπεδα.

Στις συλλογές *Εγκλειστοί* (1962), *Χωροστάθμηση* (1965), *Τα κύματα και οι φωνές* (1971) και *Συνοπτική διαδικασία* (1980) η σκέψη, τα αισθήματα και οι διαθέσεις του ποιητή αναπτύσσονται ενγένει ενιαία από την αρχή ως το τέλος του κειμένου, γι' αυτό και το ποίημα έχει συχνά περιγραφικό ή αφηγηματικό χαρακτήρα. Η θεματική ενότητα και η έλλογη αλληλουχία διασφαλίζονται με τη στενή νοηματική συνάφεια των περιόδων, με την αξιοποίηση σχημάτων λόγου, όπως το ασύνδετο, το πολυσύνδετο, η αναδίπλωση και η επαναφορά, και με τους κατάλληλους λεκτικούς αρμούς, συνδέσμους και επιρρήματα. Η τεχνική αυτή της γραμμικής θεματικής ανάπτυξης ανατρέπεται πλήρως στις συλλογές *Το δόντι της πέτρας* (1975) και *Πάροδος Μοναστηρίου* (1989).

Εδώ η δραματική ύλη οργανώνεται συνειρμικά, γεγονός που αναδεικνύει το κλίμα και τη διάθεση σε βάρος του θέματος. Αυτό σημαίνει πως ανατρέπεται πια η λογική χωρική και χρονική, διάταξη των συμφραζομένων και απαλείφονται οι συνδέσεις, με αποτέλεσμα το ποίημα να εξαρθώνεται για την κοινή αντίληψη. Δεν πρόκειται βέβαια γι' αυτό. Είναι μόνο ένας τρόπος συγκρότησής του που καταλύεται και ιδρύεται ένας άλλος, ο οποίος, γενικευμένος σήμερα, αφενός προκαλεί εκπλήξεις και αφετέρου επιτρέπει την πειστικότερη συναρμογή των θραυσμάτων του κειμένου, μια και το συνδυαστικό υλικό τώρα είναι οι ψυχολογικοί συνειρμοί, οι οποίοι, απαλλαγμένοι από κάθε κονφορμισμό λογοκρατικού ή κοινωνικού χαρακτήρα, διευρύνουν τις δυνατότητες επιλογής των εικόνων και των βιωμάτων που συγκινούν το ποιητικό υποκείμενο και μπορούν να μετουσιωθούν αποτελεσματικότερα σε αισθητικό γεγονός:

*Λέξεις πυροδοτούν τα μάτια
Στην ασφαλτο και το σκοτάδι
Θρυμματισμένα χέρια στον τόρνο και την πλάνη
Ομίχλη σε ρείθρα και οικόπεδα
Ο χρόνος πάλι στον πάγο
Πρόσωπα στο γκριζό φως και βήχουν
Ξανά σκοτάδι άδειο
Ηδονικά φαντάσματα γυναίκες λησμονημένες
Συγκλονιστικές φωνές ερειπωμένες*

("Ηδονικά φαντάσματα", Πάροδος Μοναστηρίου, 1989)

Ο Πρόδρομος Χ. Μάρκογλου διεκδικεί απροκάλυπτα την ιδιότητα του πολιτικού ποιητή, γράφει ένας κριτικός. Κι έχει δίκιο. Την ίδια στιγμή όμως έχει και άδικο, καθώς ο όρος φέρνει στο νου και μνήμες αρνητικές, συναρτημένες με μια εκχυδαϊστική εκδοχή της στράτευσης, η οποία εκφέρει το λόγο ερήμην της αισθητικής. Μια τέτοια αντίληψη είναι ξένη για το Μάρκογλου, που, γαντζωμένος στις φτωχές ελληνικές του λέξεις, αντιμάχεται αποφασιστικά το θάνατο στην κοινωνική και γι' αυτό στην ανθρωπινότερη του εκδοχή.

παρουσιάσεις

ΑΥΤΟΣΧΟΛΙΑ ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΗ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ Χ. ΜΑΡΚΟΓΛΟΥ*

Θα ήθελα πριν σας διαβάσω κάποια ποιήματά μου, να σας δώσω πολύ σύντομα, να περιγράψω το υπόβαθρο, το χρόνο και το χώρο, όπου αυτά τα ποιήματα βρήκαν έδαφος για να φανερωθούν. Και βέβαια όλα αυτά δεν προσπαθούν να δικαιολογήσουν τίποτε, μόνο να σημάνουν κάτι.

Λοιπόν.

Γέννηση Σεπτέμβρη του 1935, γονείς από Μικρά Ασία, η οικογένεια του πατέρα από την Υοσγάτη της Καππαδοκίας, η οικογένεια της μητέρας από την Τραπεζούντα και την Κερασούντα του Πόντου. Μέσα στην οικογένεια μιλούνται διάφορες γλώσσες, Ελληνικά, Τούρκικα, Αρμένικα, και μια διάλεκτο του Καυκάσου. 1940. Πόλεμος, στη συνέχεια Κατοχή. Στην Καβάλα, στην Ανατολική Μακεδονία διπλή Κατοχή, Γερμανική και Βουλγαρική, η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη προσαρτώνται στο Βουλγαρικό κράτος, εγκατάσταση αποίκων για την αλλοίωση του πληθυσμού, ενθάρρυνση των μειονοτήτων, στην προσπάθεια να εξαφανισθεί οτιδήποτε το Ελληνικό κλείνουν τα σχολεία, δε λειτουργούν ελληνικά σχολεία σε όλη τη διάρκεια της Κατοχής, με κρύβουν για να μην πάω σε Βουλγαρικό σχολείο, μια γειτόνισσα και η μητέρα μου κρυφά μου μαθαίνουν να διαβάζω, πείνα, κρύο, θάνατοι, αλλά νομίζω πως ποτέ παιδιά δεν έζησαν τέτοια ασυδοσία ελευθερίας όσο τότε εμείς, από την ανατολή μέχρι τη δύση του ήλιου τρέχαμε σε βουνά, σε θάλασσες, σε αλάνες, όμως γνωρίζαμε καλά και είχαμε συνείδηση τί σημαίνει πόλεμος και τί αντίσταση στον εχθρό. Σεπτέμβρης του 1944 ο ΕΛΑΣ μπαίνει στην Καβάλα, αυτοδιοίκηση, τραυματίζομαι από γερμανική χειροβομβίδα, ανοίγουν τα σχολεία, τα παιδιά της ηλικίας μου δε γνωρίζουν καθόλου γράμματα, πηδώντας τις τάξεις μέσα σε τρεις μήνες φτάνω στην Τετάρτη Δημοτικού, Φλεβάρης του 1945 Βάρκιζα, κλείνουν και πάλι τα σχολεία, σε λίγο αρχίζουν να καταφθάνουν οι Εγγλέζοι και μαζί τους Ινδοί, Αυστραλοί, Νοτιοαφρικανοί και από πίσω το επίσημο Ελληνικό Κράτος, ανοίγουν και πάλι τα σχολεία το φθινόπωρο. Φοβερές ελλείψεις, δύσκολα χρόνια. Στη συνέχεια ο Εμφύλιος.

Η Καβάλα έχει 15000 καπνεργάτες σε πληθυσμό περίπου 42000, αφού ήταν το μεγαλύτερο κέντρο επεξεργασίας καπνού, αφού όμως κατά παράδοση οι καπνεργάτες είναι σχεδόν 100% αριστεροί αυτό σημαίνει δρακόντια μέτρα, σημαίνει τρομοκρατία, έτσι μετά τον εμφύλιο αρχίζει μια προσπάθεια αλλοίωσης του πληθυσμού, μια δεκαετία με σκληρούς αγώνες και απεργίες κλωνίζουν την πόλη, εκ των υστέρων σκέφτεσαι αυτοί οι άνθρωποι πως σήκωσαν τέτοια βάρη, έτσι το 1953 με τον περίφημο νόμο του Γονή διαλύεται το καπνεργατικό επάγγελμα και κορυφώνεται το 1958-1960 όταν γενικεύεται η επεξεργασία των καπνών με μηχανές, η Καβάλα μετά το 1960 δεν υπάρχει πια, η μετανάστευση συρρικνώνει κάθε ικμάδα, στη συνέχεια δημιουργήσαν μιαν άλλη πόλη.

Δύσκολη και στεγνή εποχή. Δεν υπάρχουν βιβλία δεν υπάρχουν βιβλιοθήκες, η μόνη επαφή με καλλιτεχνικά έργα είναι κάποιες κινηματογραφικές ταινίες, αλλά και ο κινηματογράφος είναι απαγορευμένος, ο παιδονόμος γυρίζει και καταγράφει: 7.30' πρέπει να κλειστούμε στο σπίτι, τα μοναδικά βιβλία βρίσκονται στο Κατηχητικό, στο Βρετανικό Συμβούλιο και στην βιβλιοθήκη του Κέντρου της Αμερικανικής Υπηρεσίας Πληροφοριών, είμασταν στερημένοι από τα πάντα, το 1953, τελείωσα το γυμνάσιο. 1954-1958 βρίσκομαι στην Αθήνα, σπουδές στην Ανωτάτη Σχολή Οικονομικών και Εμπορικών Επιστημών, διαμονή σε φοιτητική στέγη, δυσκολίες και στερήσεις, αλλά για πρώτη φορά υπάρχει μια τεράστια βιβλιοθήκη για διάβασμα, για άπληστο διάβασμα. 1956 σύνδεση με την αριστερά. 1958 αναγκαστική επιστροφή στην Καβάλα, πρώτη δημοσίευση ποιήματος σε τοπική εφημερίδα με το ψευδώνυμο Π.Χ. Μαρτάκος. 1959 αρχίζω εργασία σε μεγάλη εξαγωγική εταιρεία, εκεί μου στην πράξη και όχι στη θεωρία αποδεικνύεται τι σημαίνει διεθνές κεφάλαιο, ελληνικό κεφάλαιο και εξαρτημένη εργασία.

Το 1962 εκδίδω τα πρώτα μου ποιήματα σε μια μικρή πλακέτα με τίτλο ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΙ, με την ενθάρρυνση του ποιητή Γιώργου Στογιαννίδη.

Να κλείσω με μια ανακεφαλαίωση:

Ανήκω στη λεγόμενη δεύτερη μεταπολεμική γενιά, με συμβατικούς προσδιορισμούς, σ' αυτούς που γεννήθηκαν κάπου μεταξύ 1930-1940 και πρωτοδημοσίευσαν κάπου 1951-1967, χωρίς να αποκλείονται οι εξαιρέσεις. Τους ποιητές της γενιάς μου προσδιορίζει ο πόλεμος, η Κατοχή, ο Εμφύλιος, αλλά η ωρίμανση αρχίζει μέσα στη μσαλλόδοξη περίοδο του μετεμφυλιακού κράτους που εδραιώνεται μετά την ήττα της αριστεράς. Η κρίση της ελληνικής κοινωνίας ακόμη εκεί έχει τις ρίζες της. Οι ποιητές της δικής μου γενιάς αναγκάστηκαν, από τις συνθήκες, σε μια αναδίπλωση για να επιβιώσουν ακόμη και βιολογικά μέσα στην καθημαγμένη εποχή, στην ερήμωση, γι' αυτό και δεν ομαδοποιήθηκαν, δεν δημιούργησαν κοινά εκφραστικά μέσα, κοινούς χώρους. Υπάρχουν σα μοναχικές φωνές. Κοινό χαρακτηριστικό η στέρηση για τα πράγματα της ζωής, ένα αίσθημα μόνωσης, η τραγική αντίληψη του κόσμου. Δεν είχαν ποτέ το αίσθημα του κορεσμού, της σπατάλης, την πολυτέλεια του περιττού, δεν είχαν

* Το κείμενο αυτό διαβάστηκε από τον ίδιο τον ποιητή στην εκδήλωση της Στέγης που προαναφέρθηκε.

παρουσιάσεις

τίποτε δικό τους, ή είχαν πολύ αργά, για να το απορρίψουν. Σε μια εποχή διάψευσης προσδοκιών και οραμάτων, θέλοντας να μείνουν πιστοί στον εαυτό τους, αρνήθηκαν την προσαρμογή στη νέα πραγματικότητα με γνώση και δεν πήραν μέρος στην κοινωνική διαρπαγή της καινούργιας εποχής.

Ηταν λοιπόν μια εποχή με στερήσεις και αφανισμούς πλούσια όμως σε γεγονότα, σε ανθρώπινα αισθήματα και οράματα.

Οι ποιητές της γενιάς μου σήκωσαν τις φτωχές τους λέξεις και πορεύτηκαν στην έρημο της Εποχής. Ακόμη πορεύονται.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ Χ. ΜΑΡΚΟΓΛΟΥ

Ανθολόγηση: Θανάσης Ε. Μαρκόπουλος

Η ΕΠΟΧΗ ΜΕ ΤΑ ΗΛΙΟΤΡΟΠΙΑ

Την παγερή τούτη άνοιξη
λέω να μαζέψω τα υπάρχοντά μου.

Θα τυλίξω
στο μεγάλο μαύρο μαντίλι
τους ξεθωριασμένους καλοκαιρινούς ήλιους
θαλασσινές ανεμώνες
και τις τελευταίες πευκοβελόνες
από τα μαλλιά σου.
Θα τυλίξω το φαγωγμένο δέρμα
από τις παλιές μας χειραψίες,
τα κίτρινα γάντια
με την κηλίδα μελάνης στο δείκτη.

Την παγερή τούτη άνοιξη
στη μέση του δωματίου
θ' ανάψω μια φωτιά
με τα παλιά σου γράμματα.
Μια φωτιά
για όλες τις παγωμένες
εποχές που με κατακλύζουν

Την τελευταία τούτη εαρινή ισημερία.

(Εγκλειστοί, 1962)

Α' [Ιχνογράφημα]

Η πολιτεία
πέταλο καρφωμένο στο μέτωπο της θάλασσας.

Με πράσινο σάλι
ριγμένο στους ώμους
είναι όμορφη η πολιτεία μας
σαν το άγουρο στήθος της κοπέλας μου.

Λούζεται στη θάλασσα
και το αίμα της σπαράζει.

Ενα χέρι βουλιάζει στον πυρετό.

Κ' [η πόλη]

και υψώνεται
λαμπρόν το μέτωπό σας
υπέρ την νύκτα.
Α. ΚΑΛΒΟΣ

Κάθε βράδυ η πολιτεία
νεκρούς γεμίζει και τραυματίες
πεδίο μάχης.

Πρόσωπα με διαμπερή τραύματα
αλαλάζουν και πεθαίνουν στ' όνειρο.

Οι εναπομείναντες
τη νύχτα δένουν τις πληγές,
θάβουν τους νεκρούς, πρόσωπα αγαπημένα,
μοιράζουν τα πολεμοφόδια
φυλάγουν την τελευταία σφαίρα
μαζεύουν τις δυνάμεις για την άλλη μέρα,
για την άλλη νύχτα.

Ο καθένας είναι κι ένα οδόφραγμα.

Πού πέφτει και στήνεται
που πέφτει και στήνεται
μέχρι το θάνατο
έως την ελπίδα.

Ενα οδόφραγμα
που ο ήλιος το βρίσκει πάντα να μάχεται.

Σεπτέμβρης 1960-Μάρτης 1963
(Χωροστάθμηση, 1965)

παρουσιάσεις

Η ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ Β' ΣΕ ΚΡΑΤΟΥΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΧΕΡΙ

Σε κρατούσα από το χέρι,
σου 'λεγα για τα χρόνια τα σκοτεινά
αυτά που εσύ δε γνώρισες,
για τα τραύματα που έλαβα εγώ κι η γενιά μου,
πώς μας κόψανε τα μέλη και τα πέταξαν στους
σκύλους,
εσύ χαμογελούσες,
δίπλα ήταν η θάλασσα κι ο ήλιος του Σεπτέμβρη
σκαρφάλωνε στα φωτεινά σου μαλλιά,
λίγο πιο πέρα τραγουδούσαν τα τρανζίστορ την
κενότητα των ημερών,
τα αισθήματα είναι περιττά, είπες, σε τί μας
χρησιμεύουν
κι η θάλασσα ήταν εκεί ήρεμη
κι ο ήλιος διέσχισε τέθριππος τα μάτια σου,
κι εγώ σώπαινα νιώθοντας να βουλιάζουν μέσα μου
τα λόγια,
να σωρεύονται ογκόλιθοι,
στο χάσμα το μεγάλο της γενιάς μου που πίστεψε,
της δικής σου γενιάς που χλεύασε.

Γ' ΠΕΡΙΧΑΡΑΚΩΣΕΣ

Περιχαράκωσες με κύκλο τον κόσμο σου,
τον κόσμο, λέω, που 'μεινε απρόσιτος για μένα,
όπως τ' όνειρο που κυνηγάμε μέσα σ' άλλο όνειρο
κι όλο πλησιάζουμε κι όλο μένουμε πίσω θεατές
ή καθώς ανεβαίνουμε τις σκάλες και φθάνουμε
στο φωτεινό εξώστη
κι ύστερα είναι το κενό κι η απόσταση
και δεν υπάρχει άλλος δρόμος από την υποχώρηση
σ' έναν κόσμο δίχως ήλιο, άνυδρο,
σε κάμαρες όπου στοιβάζονται τα κέρδη
κι η συναλλαγή ρυθμίζει την απόφαση
κι οι ανελέητοι αριθμοί προσδιορίζουν το μέλλον,
εγώ ο λιτοδίαιτος της αγάπης σου
νησιτικός,
μόνος με την αγριεμένη ψυχή μου,
βουβός τώρα κι ακατανόητος

(Τα κύματα και οι φωνές, 1971)

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΟΥ

Οι σκοτεινές τους ψυχές
Χέρια ασκημένα κι ανεύθυνα υπάκουα
Η Ελλάδα του Απρίλη στις πίσσες των οδοστρωτήρων

Πρέπει η τρομερή όψη πάλι να βγεί
Απ' τα κόκκαλα αίμα ποτισμένη
Βράχια των λόφων, τείχη των προγόνων
Βαριά πέσανε πάνω στα μάτια σύντροφοι
Σε πασσάλους οι ψυχές και σύρμα
Τα κύματα με δάκρυα χαιρετάμε της θάλασσας
Ηλιοτρόπια πώς να' καρποφορήσουν απ' τα στήθη
σου

Βραδινές βροχές τέλος του καλοκαιριού
Συμπίπτουν με τις νικηφόρες γιορτές των αστών
Και πληροφορίες για συμβουλία παζαρέματα
Μαζί με βεγγαλικά που ανθίζουν νικτερινές ηδονές
Περιμένουν οι ανίδεοι τις αλλαγές.

Η μέρα σκοτεινή βουρκωμένο ποτάμι κατέβαινε
Σκουπίδια κουβαλώντας κι ήλιου.

ΠΡΩΙΝΟ ΤΟΥ ΧΕΙΜΩΝΑ

Κι ήταν η μέρα χαμηλή
Η ομίχλη να κατεβαίνει από τους λόφους στη
θάλασσα
από τις δυο πόρτες της πόλης περνούσαν
αγκομαχώντας
Αυτοκίνητα με κίτρινα φώτα
Η έκτη αρμάδα της συμμαχίας έξω απ' το λιμάνι
Μούγκριζαν τα πλοία περιμένοντας,
Στάθηκα στο δρόμο
Πού δυο στροφές τον κατεβάζουν στη θάλασσα
Ολοι οι φίλοι φευγάτοι σκέφτηκα
Ενώ με πνίγανε καυσάεργια φορτηγού
Οχτώ η ώρα το πρωί
Ανθρωποι ξεχύνονταν από σκοτεινές πόρτες
Εντρομοι απ' τα όνειρα της ημέρας
Ποιόν σκότωναν όλη νύχτα, ρωτούσε μια γυναίκα
Κάμνοντας το σταυρό της σφουγγίζοντας τις σκάλες,
Καμιόνια λαδοπράσινα κουβαλούσαν
Ανθρώπους στο λιμάνι
Κι ο ήλιος κρεμασμένος από την άλλη μεριά του
τοίχου
Κι οι φίλοι πέρα από θάλασσα πέρα από βουνά
Μες στο χιονόνερο δέντρα γιμνά
Κατέβαινα μαζί με τους σπουργίτες το λιθόστρωτο.

(Το δόντι της πέτρας, 1975)

ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΓΙΑ ΕΝΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Στην Ελένη

Οι λέξεις που μαθαίναμε τριίζουν στη φωτιά
Στάχτη τα λόγια, σκόνη τα σύμβολα

παρουσιάσεις

Εικόνες-Είδωλα σε παραβολικούς καθρέφτες
χάθηκαν

Κι η εποχή ζητά ένα σφρίγος διαφορετικό
Κι η καρδιά στένεψε πηγάδι σκοτεινό

Πάλι το ποίημα, ακαριαία ένωση, παίρνει μιάν άλλη
τροπή

Επιβάλλεται στη φωνή μου

Όμως εσύ ποιά είσαι που επιμένεις ανεزمήνευτη
Λοιπόν:

Είσαι τρυφερή βροχή
Ανοιξιάτικος δρόμος νυχτερινός
Πέτρα πικρή, δοκιμασμένη
Με την ηλικία της θάλασσας στα μάτια
Μ' έναν μεγάλο ήλιο στα μαλλιά

Πού πήγε η μέρα η δίκοπη που είχε τα πάντα αλλάξει

Όμως εσύ ποιά είσαι που αναβοσβήνεις σα δίλημμα
Είσαι το κλειδί που γυρίζει μαλακά στην κλειδαριά
Το μολύβι που γράφω
Το μαχαίρι που κόβω το ψωμί
Ο ηλεκτρικός λαμπτήρας στο σκοτεινό δωμάτιο
Ωραία σαν γραφομηχανή
Αεροπλάνο Jet
Ωραία όπως ρουλεμάν
Στρόφαλος
Ωραία σαν ηλεκτρονικός εγκέφαλος
Ωραία όπως αδιάβαστο βιβλίο

Πού πήγε η μέρα η δίκοπη κι άδειασε το ποτάμι

Κι όμως είσαι γαλαξίας ολόφωτος
Στον ύπνο μου λάμπεις
Ενδοφλέβια ρέεις στην καρδιά μου.

21 του Μάη 1970
(Συνοπτική διαδικασία, 1980)

ΣΕ ΠΟΙΟ ΜΕΛΛΟΝ

Σε ποιό μέλλον βουλιάζουμε καλπάζοντας με λέξεις
Μαύρα όνειρα
Εργοστάσια ξερνάνε σωρεύοντας
Σύννεφα κάργες πάνω από την πόλη
Φυσάει, πράσινες φέγγουν θάλασσες στη μνήμη,
Βαρδάρης άγριος στις ιδεολογίες
Εχοντας ταξική συνείδηση ή και χωρίς συνείδηση
Καταβροχθίζουν οι μηχανές τις σάρκες

Ασθενοφόρα, εργάτες, ουρλιάζουν στην ασφαλτο
Και μαγικές εικόνες και Supermarket
Μεγαλώνει το στομάχι το μυαλό σουφρώνει
Πάνω από τον καθημερινό θάνατο με πείσμα
Γραφειοκράτες άθλιοι χωρίς κανένα σχήμα
Σε αμετακίνητες αλήθειες επενδύουν.

Πρωινό θολό άκρη του δρόμου
Το μέλλον μας ουρλιάζει ρουφήχτρα
Με ποιές λέξεις μπαίνω στον καυστήρα.

Δεκέμβριος 1980

ΠΑΝΩ ΣΑΣ ΓΑΝΤΖΩΝΩ ΤΗ ΦΩΝΗ ΜΟΥ

Από χαλυβουργία και διύλιστήρια
Στην αλλοτρίωση των καύσεων
Ερημες φτωχές λέξεις σας κουβαλώ
Σε πόλη αδιάφορη προησμένη σκουπίδια
Και γύρω λυσσασμένοι για επιτυχία
Ενώ μοντάρω όργανο υποθετικής επικοινωνίας
Δρόμοι νηικάμινι και τρέχουν
Ισοζύγιοι οραματιστές
Καλπάζουν στην καταναλωτική μανία
Κλούβες μπαγλαρώνουν την απεργία
Και σταλάζει ο ουρανός κατράμι
Φτωχές ελληνικές μου λέξεις
Πάνω σας γαντζώνω τη φωνή μου
Και βουλιάζω

15 του Δεκέμβρη 1980
(Πάροδος Μοναστηρίου, 1989)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ
ΠΟΥ ΔΕ ΓΡΑΦΤΗΚΑΝ

Καλπάζει η θάλασσα στον κυματοθραύστη
Μάρτης του '73
Ακουγα βήχα κι ένα κλάμα
Χαμηλές φωνές
Νύχτα εφιαλτική μέσα στο ποίημα

Ένα ποίημα που γκρεμιζόταν το πρωί
Ενώ το βράδυ το σφήνωνα με λέξεις

Φυσάει
Αγέρας μεπερδεύει τα χαρτιά
Ο διάδρομος που λέω
Στην αυλή καπνομάγαζου φτάνει, στον καφεéné του
Ανθήλαου
Στο βάθος το μπορντέλο της Πόπης

παρουσιάσεις

Κάτω από την ακακία δίπλα στο ρέμα
Εγραφα για μια γυναίκα που χρόνια με βασάνισε
Σ' ένα άλλο ποίημα
Καλοκαίρι του '55 κι η θάλασσα με αχινούς
Σ' ένα άλλο ποίημα
Γαλάζια μάτια φώτιζαν τις λέξεις στο χαρτί.

Εγραφα

Ο χρόνος τότε σαν ασβέστης φούσκωνε
Τρίζαν τα δοκάρια του μυαλού

Γυρίζω στα βουβά χαρτιά, Οκτώβρης του '67,
Στο χαμηλό δωμάτιο διαλυμένα ποιήματα
Κι η πόλη μια παγίδα
Κοιτώ τον κήπο
Δέντρα γυμνά
Πέτρινος τοίχος σπαρμένος γυαλιά
Πέρα η θάλασσα στάχτη
Che και Αρης στην ίδια ευθεία

Λαίμαργες φωνές κι ένα φως διαρπαγής
Ερημία σπέρνει η σιωπή της γνώσης

Εγραφα:

Χωρίς εσένα η αράχνη του ήλιου της μέρας θηλιά
Κι ο ουρανός μαύρος καταρράκτης
Μέχρι τα μάτια πλημμυρώω
Μέχρι την τελευταία στροφή του εγκεφάλου,

Στα μαγεμένα μάτια η γυμνή Σελήνη έμεινε

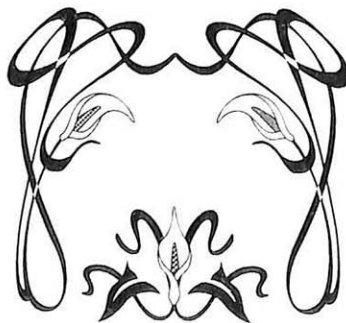
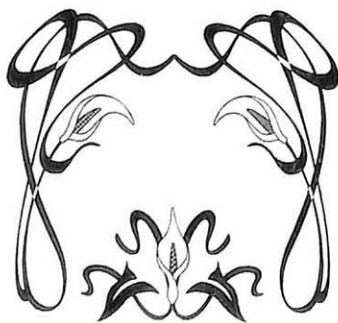
Τότε

Λίγο πιο πέρα, μετά από χρόνια
Σε κείνα τα κατάλοιπα έβρεχε
Έβρεχε και σάρωνε στο λιθόστρωτο φύλλα
Αναψα τσιγάρο
Απ' το στενό με τις τριανταφυλλιές
Εφτασε τυλιγμένος στο γκριζό παλτό
Ο Φώτης
Αυπημένα μάτια υγρά στο λίγο φως:
Μην πετσοκόβεις, είπε,
Ασε επίπεδα και κώδικες,
Γράφε....,
Καθίσαμε στο τραπέζι
Εσταζαν φύλλα της ακακίας, άσπριζε το ούζο
Εμεινε σε κείνα τα χαρτιά του '70 η φωνή του Φώτη

Ετσι έγραφα ένα ποίημα που γκρεμιζόταν το πρωί
Ενώ τη νύχτα το σφήνωνα με λέξεις.

1973-1983

(Σημειώσεις για ποιήματα που δε γράφτηκαν,
1993)

Σημείωση: Όλες οι συλλογές περιλαμβάνονται στη συγκεντρωτική έκδοση: Πρόδρομος Χ. Μάρκογλου, *Εσχατη υπόσχεση, Ποιήματα 1958-1992*, Νεφέλη, Αθήνα 1996.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΤΟΥ ΑΛΥΤΡΩΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Βασιάδης Τάσος. Νομαρχιακός Σύμβουλος.

Ελάχιστα σήμερα είναι γνωστό ότι η πνευματική και πολιτιστική ανάπτυξη του τόπου μας, όπως αυτή καταγράφηκε από τους απελευθερωτικούς αγώνες 1912-1913 μέχρι και σήμερα, οφείλεται σε μια υποδομή που αρκετά νωρίτερα, από τα χρόνια της Τουρκοκρατίας, δημιουργήθηκε από επιφανείς Έλληνες της εποχής που οργάνωσαν ένα μοναδικό πολιτιστικό Κίνημα που όμοιό του η παγκόσμια ιστορία δεν έχει να επιδείξει.

Αυτού του κινήματος έκφραση υπήρξε ο **ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ** και οι 74 θυγατρικές εκπαιδευτικές οργανώσεις του, οι οποίες ανέπτυξαν την δραστηριότητά τους σε όλη την Τουρκική τότε Επικράτεια, μεταφέροντας την λαμπάδα της Γνώσης και του Πολιτισμού σε ολόκληρο τον σκλαβωμένο ακόμα Ελληνισμό.

Τα μεγαλύτερα και γνωστότερα εκπαιδευτήρια, σχολεία, παρθεναγωγεία και άλλα ιδρύματα που δημιουργήθηκαν στην Ηπειρο, την Μακεδονία και την Θράκη, αλλά και οι σημαντικοί πολιτιστικοί φορείς που ενεργοποιήθηκαν σε αυτές τις περιοχές, οφείλονται σε δραστηριότητες που ανέπτυξε ο **Φιλολογικός Σύλλογος** με τα μεγαλύτερα παρακλάδια του, την **Μακεδονική Αδελφότητα**, τον **Θρακικό Σύλλογο**, τον **Ηπειρωτικό Φιλεκπαιδευτικό Σύλλογο** και τον **"Υπέρ της Γυναικείας Παιδείσεως" Σύλλογο**.

Οι λιγостоί Έλληνες που έχουν απομείνει στην Πόλη, αποτελούν σήμερα θλιβερές σκιές ενός

ένδοξου παρελθόντος.

Ενός παρελθόντος κατά το οποίο, ενώ η εξουσία του Σουλτάνου απλωνόταν σε μια αχανή αυτοκρατορία, μέσα στην καρδιά της επικράτειας την Κωνσταντινούπολη, το Ελληνικό στοιχείο πολυπληθές και ζωντανό κυριαρχούσε στις τέχνες, στις επιστήμες, στην οικονομία, στο εμπόριο και στην πολιτική.

Και ενώ το νεαρό ακόμη Ελληνικό κράτος αγωνιζόταν να σταθεί στα πόδια του παρατηρώντας αδύναμο ακόμα, τις Εθνικές περιοχές του Βορρά να μένουν εκτός των συνόρων του, ο Ελληνισμός της Πόλης βρισκόταν σε όλη του την άνθηση.

Με σχολεία, εκκλησίες, ορφανοτροφεία, νοσοκομεία, φιλανθρωπικά καταστήματα και κάθε είδους κοινωνική μέριμνα σηματοδεύεται εκείνη η εποχή.

Αλλά ταυτόχρονα συνέβαινε κάτι αξιοθαύμαστο σε όλη την έκταση του υπόδουλου Γένους.

Ο Ελληνισμός ενιαίος βρισκό-

ταν στοιχισμένος σε μία κοινότητα ιδανικών.

Δεν ξεχώριζε ο λογιότατος, ο μορφωμένος που είχε σαφή συνείδηση του τί ζητούσε και τί ήθελε, από τον αγράμματο, τον αναλφάβητο που δεν ήξερε τίποτα, αλλά αισθανόταν, βαθιά μέσα του να τον εξουσιάζει η ιδέα, η μία και μοναδική.

Η απελευθέρωση από τον Τουρκικό ζυγό.

Με τους αιώνες που διάβηκαν η ιδέα αυτή δημιούργησε το λαμπρό σχήμα, με το οποίο κρατήθηκε ο Ελληνισμός άφθαρτος και άντεξε τα

Η Κωνσταντινούπολις από το Πέραν

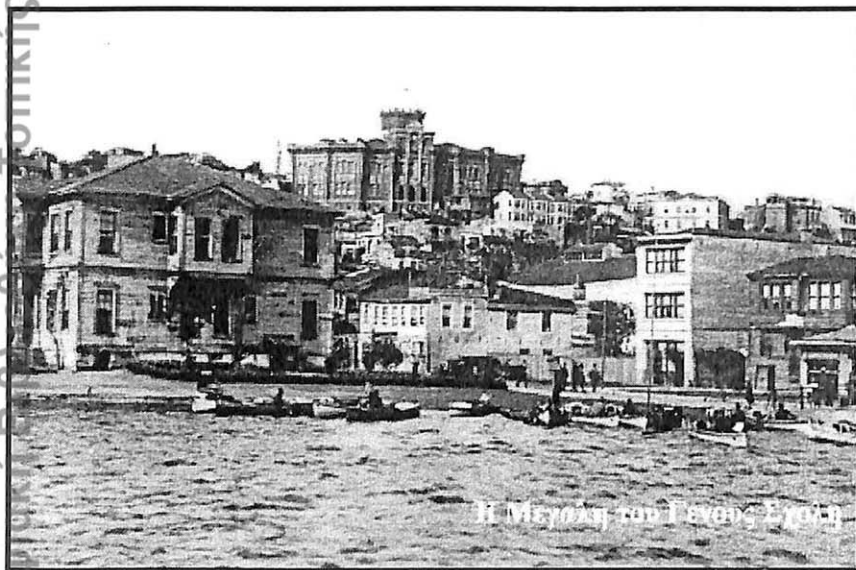

Η Κωνσταντινούπολη από το Πέραν. Στο Πέραν βρισκόταν το περικαλές κτίριο του Ελληνικού Φιλολογικού Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως.

παρουσιάσεις

πεντακόσια χρόνια σκλαβιάς σαν μια μέρα μόνο.
Ετσι μέσα στα τόσα και τόσα επιτεύγματα του

Η μεγάλη του Γένους Σχολή στο Φανάρι υπήρξε το φυτώριο από όπου αναδείχθηκαν όλα τα σημαντικά στελέχη του Ελληνικού Φιλολογικού Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως.

σκλαβωμένου Ελληνισμού προβάλλει και η σύσταση του Ελληνικού Φιλολογικού Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως που σαν πνευματική και πολιτιστική σπίθα άναψε η φλόγα στην ιστορική Βασιλίδα των Πόλεων και σαν θρυαλλίδα μεταδόθηκε σε όλη την Οθωμανική Επικράτεια ζωντανεύοντας τον Νου και ξεσηκώνοντας την καρδιά των υπόδουλων Ελλήνων.

Η ιδέα ξεκίνησε στην διάρκεια μιας φιλολογικής βραδυάς που πραγματοποιείτο στο Σταυροδρόμι, στο σπίτι του Σπυριδώνα Μαυρογένη, του Ανακτορικού Ιατρού.

Την βραδυά εκείνη βρισκόταν στο σπίτι του Μαυρογένη μια εκλεκτή ομήγυρις προσωπικοτήτων μεταξύ των οποίων ο Αρχοντας Μεγάλος Ποστέλνικος Σωτήριος Καλλιάδης, ο γραμματέας της Ελληνικής Προσβείας Γ. Παλαιολόγος, ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Στέφανος Καραθεοδωρής, ο λόγιος Πυλάδης Βασίλειος, ο Ιατροφιλόσοφος Ηρακλής Βασιάδης και μερικοί ακόμη εταίροι αυτού του επιπέδου.

Στην διάρκεια της βραδυάς αυτής ο Ηρ. Βασιάδης έριξε την ιδέα της σύστασης ενός Φιλολογικού Συλλόγου. Και αυθόρμητα οι λίγοι εκείνοι εκλεκτοί άρχισαν να μιλούν γι' αυτόν χωρίς εκείνη την ώρα να φανταστούν την έκταση και την σημασία που θα έπαιρνε η παρόρμηση της στιγμής. Γύρω από την ιδέα του

Συλλόγου συσπειρώθηκαν αμέσως όλες οι πνευματικές προσωπικότητες της Πόλης. Συσπειρώθηκαν επίσης και οι απαραίτητοι Τραπεζίτες και Εμποροι πρόθυμοι για οικονομική υποστήριξη όπως ο Α. Βλαστός, ο Θ. Κοσσοδής, ο Δημ. Πασπαλής, ο Δημ. Ρακτιβάν, ο Δημ. Αποστολίδης και άλλοι οικονομικοί παράγοντες της εποχής.

Ετσι τον Απρίλιο του 1861 ιδρύθηκε το νεοσύστατο σωματείο που είχε τον πρωτόφαντο τότε και πρωτότυπο προσδιορισμό, ΣΥΛΛΟΓΟΣ. Αξίζει να σταθούμε για λίγο σε μια φράση του καταστατικού, στο άρθρο "περί των σκοπών του Συλλόγου". "Σκοπός του εν Κωνσταντινουπούλει Ελληνικού Φιλολογικού Συλλόγου εστίν η των γραμμάτων εν γένει καλλιέργεια και διάδοσης αυτών κατά την Ανατολήν". Αυτή η φράση μας εισαγάγει αμέσως στο νόημα του έργου που ανέλαβαν οι γιατροί, οι τραπεζίτες και οι έμποροι και που υπήρξε το κοινό ιδανικό του Γένους: ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ.

Η απελευθέρωση διά της Παιδείας. Η μόρφωση

Φροντιστήριον Τραπεζούντος. Το 1864 το "Φροντιστήριο Τραπεζούντας" λειτούργησε σαν πλήρες γυμνάσιο αφού προηγουμένως μεταφέρθηκε από τη Μονή Περισστερώτα στο νέο επιβλητικό κτίριο. Ο Φιλολογικός Σύλλογος Κωνσταντινουπόλεως υποστήριξε πολλαπλώς την λειτουργία του "Φροντιστηρίου" απευθείας αλλά και μέσω του Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου "Ξενοφών" που υπήρξε ένας από τους θυγατρικούς του Συλλόγους.

που επιφέρει την κατάκτηση της ψυχικής και πνευματικής Ελευθερίας.

παρουσιάσεις

Και για να εκπληρωθεί το ιδανικό της μόρφωσης επρεπε να δημιουργηθεί και να αξιοποιηθεί το μόνο μέσο που μπορούσε να την υποβάλει - το σχολείο -. Προς το σχολείο λοιπόν στράφηκε αμέσως όλη η μέριμνα των ηγητόρων του Συλλόγου. Και προς αυτόν τον στόχο ενεργοποιήθηκε το σύνολο των ευπόρων Ελλήνων της Πόλης οι οποίοι με μεγάλα χρηματικά ποσά υποστήριξαν το έργο του Συλλόγου.

Μεταξύ αυτών σημαντικές μορφές υπήρξαν ο Χρηστάκης Ζωγράφος που με τις προσφορές του ιδρύθηκαν τα περίφημα Ζωγράφεια Εκπαιδευτήρια και Παρθεναγωγεία ανά την επικράτεια και ο Γεώργιος Ζαρίφης που από την δράση του δημιουργήθηκαν επίσης τα περίφημα Ζαρίφεια Διδασκαλεία. Κοντά σε αυτούς αλλά και στους υπόλοιπους ευεργέτες της Πόλης ήρθε ακόμη ένας μεγαλόπνοος Έλληνας από την Ρουμανία ο Κωνσταντίνος Ζάππας που χρηματοδότησε την προσπάθεια του Φιλολογικού Συλλόγου για την δημιουργία ενός ακόμη Παρθεναγωγείου στο Πέραν που έμεινε ξακουστό με το όνομα ΖΑΠΠΕΙΟΝ.

Ασυναίσθητα σχεδόν στην αρχή, συνειδητά και υπεύθυνα στην συνέχεια ο Φιλολογικός Σύλλογος ανέλαβε το τεράστιο έργο να ξυπνήσει την Ρωμιοσύνη από τον ζοφερό ύπνο της αμαθείας. Μπροστά σε αυτήν την απέραντη προοπτική ο Σύλλογος έστειλε μια εγκύκλιο στις Μητροπόλεις και όπου υπήρχαν υπεύθυνοι και ζήτησε πληροφορίες για την κατάσταση και τις ανάγκες του κάθε τόπου. Όλες οι Επαρχίες που έπαιρναν το ανέλπιστο μήνυμα της αναγέννησης απαντούσαν, οι Μητροπόλεις έγραφαν, οι ανορθόγραφοι παπάδες που δεν ήξεραν ούτε το όνομά τους να γράψουν σωστά, έστελναν απελπιστική έκκληση για βοήθεια.

Αλλά η Αυτοκρατορία ήταν αληθινά αχανής και ο Σύλλογος εκινείτο σε ένα Σύμπαν που προκαλούσε ίλιγγο. Αρχίζει από την Πρέσπα και την Αχρίδα και έφθανε ως την Συρία και την Κύπρο. Ξεκινούσε από τον Πόντο και τελείωνε στην Ηπειρο. Διέσχιζε την Μακεδονία και έβρισκε τις εσχατιές της Ανατολής, ως τον Ευφράτη. Νησιά, ακτές, ήπειροι απλωνόταν σε πελάγη και σε

πόντους. Και σε αυτόν τον κόσμο κατοικούσαν

Ζωγράφεια Διδασκαλεία - Κεστορατίου Αργυροκάστρου. Ο Χρηστάκης Ζωγράφος κυριάρχησε επί δεκαετίες στην οικονομική κίνηση στην πρωτεύουσα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και υπήρξε ο πλέον σημαντικός παράγοντας υποστήριξης του έργου του Ελληνικού Φιλολογικού Συλλόγου. Ζωγράφεια διδασκαλεία και Παρθεναγωγεία υπάρχουν παντού. Το πρώτο που ανεγέρθηκε ήταν στην γενέτειρα του ευεργέτη το Κεστοράτι.

αλλού συμπαγείς, αλλού αραιότεροι, πληθυσμοί χριστιανικοί, ορθόδοξοι, ελληνικοί. Και αυτοί ατένιζαν πια σε αυτόν τον νέο οργανισμό, τον παράξενο, που έκρουε τη θύρα και ζήτησε τρόπο να βοηθήσει, να δώσει, να διδάξει.

Ήταν τέτοιο το κύμα της πίστης, το ρεύμα της αισιοδοξίας, που ξεκινούσε από την Πρωτεύουσα, ώστε ηλεκτρίζονταν οι απόμερες επαρχίες, τα φτωχά έρημα χωριά, οι μικροκοινότητες και ήθελαν να ζήσουν, να πάρουν μέρος στη γενική αναμόρφωση.

Τότε είναι που δημιουργήθηκαν ανά την επικράτεια οι 74 εκπαιδευτικές Αδελφότητες και Σύλλογοι μέσα από προτροπές, συμβουλές και χρηματοδοτήσεις του Φιλολογικού Συλλόγου.

Το 1870 έγιναν οι πρώτες προσπάθειες καταγραφής και συλλογής του λαογραφικού μας πλούτου, της συγγραφής διδακτικών βιβλίων και της έκδοσης διμηνιαίου περιοδικού ευρείας κυκλοφορίας στο οποίο δημοσιεύονταν επιστημονικές ανακοινώσεις και σπουδαίες διατριβές Ελλήνων Επιστημόνων.

Ο Σύλλογος για να μπορέσει να ανταποκριθεί στις ανάγκες που πρόβαλαν επιτακτικές, δημιούργησε τμήματα για να συντονίζει καλύτερα την λειτουργία του, όπως το Εκπαιδευτικό, το

παρουσιάσεις

Φιλολογικό, το Επιστημονικό, το Αρχαιολογικό κλπ. Στον Σύλλογο υπήρξε και Βιολογικό τμήμα, το οποίο ασχολήθηκε με ζητήματα Υγιεινής και την Ιστορία της Ιατρικής.

Σε εκείνο το κλίμα της πνευματικής κοσμογονίας ο Σύλλογος δημιουργούσε νέα σχολεία παντού, συντηρούσε τα παλιά, συγχρόνιζε βιβλιοθήκες, διορίζε εκπαιδευτικό προσωπικό, εισήγαγε για πρώτη φορά το μάθημα της γυμναστικής στα σχολεία, ενώ παράλληλα χρηματοδοτούσε κάθε χρόνο με χιλιάδες χρυσές τουρκικές λίρες τα ελληνικά σχολεία για να ανταπεξέλθουν στις οικονομικές τους δυσκολίες.

Σε αυτήν την τεράστια προσπάθεια συμμετείχαν πρόσωπα ανώτατης κοινωνικής περιωπής και μόρφωσης, όπως ο Μέγας Αρχων υπομηματογράφος του Πατριαρχείου, Αριστάρχης Σταυράκης, ο Αγωνοθέτης Θεόδωρος Μαυροκορδάτος, ο Ιατρός Ξενοφών Ζωγράφος, ο Ιατροφιλόσοφος Στέφανος Καραθεοδωρής, ο Φιλολόγος Ματθαίος Παρανίκας, ο Σύμβουλος Μειονοτήτων του Υπουργείου Παιδείας Ιωάννης Αριστοκλής και άλλοι. Ψυχή όμως και γενεσιουργός δύναμη όλων αυτών αποτέλεσαν ο επί χρόνια Πρόεδρος του Συλλόγου Ιατροφιλόσοφος Ηρακλής Βασιάδης και ο Γεν. Γραμματέας Λόγιος και Εκπαιδευτικός Γεώργιος Χασιώτης.

Οι γενικότερες συνθήκες που επικράτησαν μετά το 1870 ήταν ιδιαίτερα επιβαρυντικές για τους Έλληνες της Πόλης που ευημερούσαν. Αλλοεθνείς και αλλόθρησκοι βυρσοδομούσαν διέβαλλαν, κατηγορούσαν και κατασκόπευαν την Ελληνική Κοινότητα.

Εθνη, λαοί, φυλές και γλώσσες που συνωστίζονται στην απέραντη πρωτεύουσα του Οθωμανικού κράτους, όλοι και όλες στρέφονταν εναντίον του Ελληνισμού που θριάμβευε και

ακτινοβολούσε. Ακολούθησαν εποχές δύσκολες με δυσπραγίες της αγοράς που προκάλεσαν ανυπολόγιστες ζημιές στους Έλληνες επιχειρηματίες και τραπεζίτες, με πολέμους, διωγμούς, επιδημίες, σεισμούς, σφαγές, αλλαξοβασιλείες και εξορίες που κλόνισαν την οικονομική ευστάθεια και ανέκοψαν την γενναιοδωρία των ευεργετών.

Ο πνευματικός προστάτης του Φιλολογικού Συλλόγου, Πατριάρχης Ιωακείμ Γ' πήρε το 1884 τον δρόμο για την δεύτερη και οριστική του εξορία, στερώντας τον Σύλλογο από την πολύτιμη υποστήριξή του. Κοντά σ αυτά επήλθε μοιραία και η αποχώρηση από τη ζωή του ενός κατόπιν του άλλου των πρωτεργατών και των χρηματοδοτών του πνευματικού κόσμου. Αποτέλεσμα αυτών όλων ήταν ο

Ελληνικό Γυμνάσιο Ανδριανουπόλεως. Χάρis στις προσπάθειες του Ελληνικού Φιλολογικού Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως και στην προσφορά του αρχιτέκτονα Κ. Δημάδη ανεγέρθηκε "Το Ελληνικό Γυμνάσιο Ανδριανουπόλεως" το 1880.

σταδιακός μαρασμός του Συλλόγου.

Με την ενσωμάτωση της Ηπείρου, της Μακεδονίας, της Θράκης και των Νησιών στον Εθνικό Κορμό, ο Σύλλογος τέθηκε σε αυστηρή επιτήρηση από το Τουρκικό Κράτος. Το 1922 οι Τουρκικές Αρχές της Κωνσταντινούπολης απαγόρευσαν την λειτουργία του Συλλόγου και δήμεισαν την περιουσία του.

Θα χρειαζόταν να γραφούν πολλοί τόμοι για να αποδοθεί το μέγεθος της Εθνικής προσφοράς του Ελληνικού Φιλολογικού Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως ο οποίος στην εποχή της ακμής του πολύ εύστοχα ονομάστηκε, Υπουργείο Παιδείας του Αλύτρωτου Ελληνισμού.

Μια περικοπή του λόγου, ωστόσο που εκφώνησε ο Ιατροφιλόσοφος Ηρακλής Βασιάδης από την θέση του γενικού Προέδρου δίνει αδρά το μέτρο της μεγάλης του προσφοράς. "Ο Φιλολογικός Σύλλογος, πατήρ και γεννήτωρ τω εν τη Ανατολή Συλλόγων, Φιλεκπαιδευτικών Αδελφοτήτων, ιθύντωρ της συμπράξεως και συνεργασίας των

οπαδών του λογίου και εμπολαίου Ερμού ως το κατεξοχήν εν τη Ανατολή της ελληνικής φιλομαθείας εργαστήριο, πάντας τους κλάδους αυτής ανέπτυξε αγωνιζόμενος και προάγων, γράφων, προτρέπων, συμβουλευών, χρήματα

χορηγών, παντοίους υπέρ αυτής αγώνας ιδρύων και προς τους άλλους συλλόγους και προς τους φιλόλογους και Ελληνιστάς της Εσπερίας Ευρώπης ερχόμενος. Τοιαύτη υπήρξε η αιτία, δι ην ο Φιλολογικός Σύλλογος δημοφιλέστατος κατέστη".

Η ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΤΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ο τόσο γνωστός και οικείος σήμερα όρος ΛΑΟ-ΓΡΑΦΙΑ καθιερώθηκε επίσημα από τον καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών Νικόλαο Πολίτη το 1884.

Ο Πολίτης γοητευμένος από την ιδέα της απόδειξης της Ελληνικής συνέχειας την οποία είχε αμφισβητήσει ο Γερμανός Ιστορικός Fallmerayer επιδόθηκε από πολύ νωρίς στην σύγκριση των λαϊκών δοξασιών και των εθίμων, προς τις ανάλογες μαρτυρίες που προκύπτουν από αρχαία κείμενα και άλλες πηγές.

Στα πλαίσια αυτής της προσπάθειάς του, εργάστηκε μετά το 1870 για την συλλογή και δημοσίευση ανεκδότων, ηθών και εθίμων, παραμυθιών, παροιμιών, αινιγμάτων και κάθε στοιχείου που ζεί στην παράδοση του λαού.

Οι λαογραφικές όμως έρευνες ξεκίνησαν ουσιαστικά από τον πεζογράφο, ιστορικό και ποιητή Σπυρίδωνα Ζαμπέλιο ο οποίος το 1853 εξέδωσε τα έργα του "Ασματα δημοτικά της Ελλάδος", "Περί Μεσαιωνικού Ελληνισμού", "Βυζαντινές μελέτες" και "Περί πηγών Νεοελληνικής εθνότητας".

Στα έργα του αυτά ο Ζαμπέλιος επιχείρησε να

καταγράψει αποσπασματικά στοιχεία από την εθνολογική και λαογραφική παράδοση του Ελληνισμού.

Ηρακλής Βασιιάδης

Ηρακλής Βασιιάδης. Ο Ιατροφιλόσοφος Ηρακλής Βασιιάδης αφιέρωσε όλη την ζωή του και όλη την διάνοιά του στην εξυπηρέτηση των σκοπών του Συλλόγου με στόχο την Εθνική αναγέννηση διά των γραμμάτων. Δίκαια ονομάστηκε ισόβιος Υπουργός Παιδείας του Αλύτρωτου Ελληνισμού.

Την εργασία του δε αυτή ο ίδιος την ονόμασε ΙΣΤΟΡΙΟΝΟΜΙΑ. Ευκαιριακή ενασχόληση με το αντικείμενο επιχειρήθηκε κατά καιρούς και από άλλους λιγότερο ή περισσότερο γνωστούς, πνευματικούς ανθρώπους καθώς και από ξένους περιηγητές.

Η σημαντικότερη όμως και μεγαλύτερη προσπάθεια για την καταγραφή, διά-σωση και ανάδειξη του λαογραφικού μας πλούτου έγινε το 1872 στην Κωνσταντινούπολη από τον Ελληνικό Φιλολογικό Σύλλογο και τις προσωπικές προσπάθειες του Προέδρου του, πασίγνωστου στην εποχή του, Ιατροφιλόσοφου και Διδασκάλου του Γένους, Ηρακλή Βασιιάδη.

Στη συνεδρίαση του Συλλόγου στις 12 Απριλίου 1872 ο Πρόεδρος από του βήματος εξηγούσε στο

ακροατήριο την μεγάλη σημασία του διαγωνισμού που είχε προκηρύξει ο Φιλολογικός Σύλλογος. Ο διαγωνισμός αυτός είχε την ονομασία "Συλλογή

παρουσιάσεις

των ζώντων μνημείων εν τη γλώσση του λαού". Κάτω από αυτήν την περίφραση κρυβόταν η γνωστή μας ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ με την διαφορά που η λέξη αυτή χρησιμοποιήθηκε από τον Νικόλαο Πολίτη 14 χρόνια αργότερα.

Εκεί στην πρωτεύουσα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας συστηματοποιήθηκε και ενισχύθηκε, μετά τον διαγωνισμό που προκήρυξε ο Φιλολογικός Σύλλογος, αυτό το τόσο γνωστό και τόσο προσβάσιμο προς όλους αποτέλεσμα που βλέπουμε σήμερα δηλαδή οι λαογραφικές συλλογές και μελέτες.

Για να μπορέσει όμως να συγκεντρωθεί το τεράστιο αυτό υλικό ο εθνικός ευεργέτης Χρηστάκης Ζωγράφος διέθεσε 100 λίρες το χρόνο προκειμένου αυτές να δίδονται από 10 στην καλύτερη συλλογή των "ζώντων μνημείων των διατηρουμένων εν τη γλώσση του λαού, ήτοι λέξεων γλωσσηματικών, δημοτικών ασμάτων, διστίχων, παροιμιών και παραμυθιών εν δημώδη γλώσση".

Για να πετύχουν όλα αυτά γράφτηκε μια επιστολή στους λογίους και στους δασκάλους της εποχής από τους οποίους εξητείτο να συλλέγουν λαογραφικό υλικό.

Ο Νικόλαος Πολίτης έγραψε μια παρόμοια επιστολή στους Έλληνες δασκάλους 37 ολόκληρα χρόνια αργότερα.

Το τεράστιο λαογραφικό υλικό που συγκεντρώθηκε μετά από προσπάθεια ετών ταξινομήθηκε και ενσωματώθηκε στην περίφημη βιβλιοθήκη του Ελληνικού Φιλολογικού Συλλόγου

Κωνσταντινουπόλεως.

Το υλικό αυτό απετέλεσε ζωντανή πηγή για πολλούς πνευματικούς ανθρώπους μεταξύ των οποίων και ο Νικόλαος Πολίτης.

Σπυρίδων Ζαμπέλιος. Με την "Ιστοριονομία" του, ο Σπυρίδων Ζαμπέλιος υπήρξε ο πρόδρομος της Λαογραφίας.

Μετά την Μικρασιατική καταστροφή του 1922 οι Τουρκικές αρχές απαγόρευσαν την λειτουργία του Φιλολογικού Συλλόγου και κατέσχεσαν την βιβλιοθήκη του.

Σήμερα η τύχη του αμύθητου αυτού πνευματικού θησαυρού, αγνοείται. Η μεθοδευμένη όμως προσπάθεια που διεξήγαγε ο Φιλολογικός Σύλλογος κάτω από δυσχερείς αντικειμενικές συνθήκες, με τον συντονισμό και την συσπείρωση όλων των πνευματικών δυνάμεων του Υπόδουλου ακόμα Ελληνισμού, αποτελεί ένα μοναδικό επίτευγμα, χάρις στο οποίο αναπτύχθηκε και καθιερώθηκε η επιστήμη της Λαογραφίας με την οποία διασώθηκε ο γλωσσικός πλούτος και η Πολιτιστική

Ταυτότητα του Λαού μας.

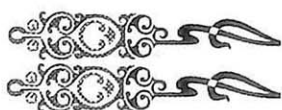
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Νικ. Πολίτης: Λαογραφία.

Σ. Κυριακίδη: Ελληνική Λαογραφία.

Οδ. Ιαλεμού: Ιστορία του Φιλολογικού Συλλόγου Κων/πόλεως.

Π. Δρανδάκη: Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια (σχετ. λήμματα).

Η ΑΝΑΚΥΤΤΑΡΩΣΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΙΑ ΕΠΙΚΑΙΡΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΤΟΥ... 1919

Απόστολος Ιωσηφίδης. Επιστημονικός συνεργάτης της ΤΕΔΚ Ημαθίας.

*στην μνήμη του Συντρόφου
Γιώργου Τενεκετζή (1965-1993)
που "αποκοιμήθηκε σ' ένα βαθύ χαμόγελο γνωρίζοντας
πως οι νεκροί δεν γερνούν πια
δεν διαψεύδονται
κι ούτε πεθαίνουν"*

Η ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΧΩΡΩΝ - ΥΠΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΒΕΡΡΟΙΑΣ

Η επέκταση της ελληνικής επικράτειας, με την επιτυχή εξέλιξη των Βαλκανικών Πολέμων (1912-13), κατέστησε αναγκαία την πολιτική διοίκηση των νεοαπελευθερωθεισών από τον Ελληνικό Στρατό περιοχών.

Στις περιοχές αυτές, τις Νέες Χώρες, όπως ονομάστηκαν, τοποθετήθηκε Γενικός Διοικητής, Εκπρόσωπος της Κυβέρνησης, με ευρύτατες αρμοδιότητες για να ασκεί στην περιφέρειά του όλη την διοικητική εξουσία με δικαίωμα να εκδίδει ακόμη και νομοθετικές διατάξεις.

Σκοπός των Γενικών Διοικήσεων ήταν η αντιμετώπιση εκτάκτων περιστάσεων· η άμεση αντικατάσταση της τουρκικής διοίκησης των βιλαετιών με Έλληνες Γενικούς Διοικητές· η αντικατάσταση της στρατιωτικής με πολιτική διοίκηση· η βαθμιαία αφομοίωση των Νέων Χωρών στο κοινό διοικητικό σύστημα του Ελληνικού Κράτους.

Μια από τις Γενικές Διοικήσεις ήταν και η Γ.Δ. Μακεδονίας.

Με νόμο του 1914 δόθηκε η εξουσιοδότηση να γίνει διοικητική διαίρεση των Νέων Χωρών σε Νομούς και Υποδιοικήσεις.

Ετσι, με διάταγμα του 1915 η Μακεδονία διαιρέθηκε σε 5 Νομούς (Θεσσαλονίκης, Κοζάνης, Φλωρίνης, Σερρών και Δράμας), η Ηπειρος σε 2, τα Νησιά του Αιγαίου σε 3, και η Κρήτη σε 4 Νομούς.

Κάθε Νομός διαιρέθηκε σε Υποδιοικήσεις (εκτός από τους Νομούς των Νησιών του Αιγαίου και της Κρήτης).

Το ίδιο έτος (1915) καταργήθηκαν, για λίγο, όλες

οι Γενικές Διοικήσεις, για να επανασυσταθούν τρία χρόνια μετά (1918) από την Κυβέρνηση του Ελ. Βενιζέλου (που είχε πρωτοεμφαρμόσει τον νέο αυτό θεσμό).

Παρά τον προσωρινό χαρακτήρα τους και τις μεταβολές στο μέγεθος ή τον αριθμό τους οι Γενικές Διοικήσεις, ως γνήσια τέκνα της Ελληνικής Δημόσιας Διοίκησης, διατηρήθηκαν μέχρι το 1955 (οπότε και καταργήθηκαν με τον Νόμο 3200/55).

Ο σημερινός Νομός Ημαθίας απετέλεσε την Υποδιοίκηση Βερροίας, που ανήκε στον Νομό Θεσσαλονίκης, και στην Γενική Διοίκηση Μακεδονίας.

Η ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΣΤΙΣ ΝΕΕΣ ΧΩΡΕΣ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΥΠΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΒΕΡΡΟΙΑΣ ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ

Ηδη από το 1912, με τον Νόμο ΔΝΖ "περί συστάσεως δήμων και κοινοτήτων", η Κυβέρνηση του Ελ. Βενιζέλου είχε καταργήσει τον δημοτικό νόμο της Οθωμανικής Αντιβασιλείας του 1834.

Ο Ελ. Βενιζέλος είχε χαρακτηρίσει το δημοτικό σύστημα της Αντιβασιλείας ως "σύστημα στηριζόμενον επί δήμου, ο οποίος απετελέσθη από τμήμα της Χώρας αυθαιρέτως χαραχθέν επί του γεωγραφικού χάρτου⁽¹⁾ και ο οποίος δια τούτο, εστερημένος οργανικής ζωής, απέβη επί μακρόν από παράγοντα κοινωνικής προόδου, από σχολείον διαπαιδαγωγήσεως του λαού διά την κρίσιν των ελευθέρων θεσμών, εις όργανον καταδυναστεύσεως εις χείρας των φατριών" (λόγος στην Πλατεία Συντάγματος, 5-9-1910).

Ο Βενιζέλος είχε προδιαγράψει τις κατευθύνσεις που θα ακολουθούσε η Κυβέρνησή του στον τομέα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης: "η Κυβέρνησις της

παρουσιάσεις

Ανορθώσεως θέλει επιδιώξει συγχρόνως την εξυγίανση της Διοικήσεως, διά της αναπτύξεως του κοινοτικού θεσμού, ο οποίος αποτελεί την βάση της αληθούς Αυτοδιοικήσεως. Ο νομοθέτης του 1833 (...) ήνωσεν αυθαιρέτως επί γεωγραφικού χάρτου εις δήμον χωρία μη έχοντα συνήθως κανένα προς άλλα δεσμόν και μη έχοντα να επιδιώξουν κοινούς σκοπούς (...). Η πλασθείσα ούτω κατωτάτη μονάς της Αυτοδιοικήσεως ουδέ μετά πάροδον μιάς ογδοηκονταετίας κατόρθωσε να διαπλασθή εις βιώσιμον οργανισμόν. (...). Η Κοινότης (...) αυτός ο αληθής οργανισμός, καλώς οργανούμενος, θέλει αναλάβει τα έργα των Δήμων, αναπτύσσων το πνεύμα της Αυτοδιοικήσεως και διαπαιδαγωγών τον λαόν εις την κρίσιν των ελευθέρων θεσμών" (λόγος στην Λάρισα, 14-11-1910).

Κατά την συζήτηση στην Βουλή του Σχεδίου του Νόμου ΔΝΖ/1912, ο τότε Υπουργός Εσωτερικών Εμμ. Ρέπουλης αναφέρθηκε στους τρεις στόχους του νέου νόμου:

- στην αναγνώριση των Κοινοτήτων, ως μονάδων Αυτοδιοίκησης, παράλληλων προς τους δήμους, οι οποίοι θα περιορίζονταν αριθμητικώς και τοπικώς, σε έκταση που να εξασφαλίζει κοινότητα συμφερόντων και σκοπών·
- στην κατάργηση του αξιώματος του Δημάρχου (που τελικώς δεν έγινε)·
- και στον περιορισμό της κηδεμονίας (εποπτείας) της Πολιτείας, η οποία με τις συνεχείς επεμβάσεις της παρέλυε την (αυτο)διοίκηση των Δήμων⁽²⁾.

Ο νέος Νόμος, που εφαρμόσθηκε στην Παλαιά Ελλάδα από το 1914, και στις Νέες Χώρες από το 1918, προέβλεψε την σύσταση δύο διακεκριμένων μονάδων Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου βαθμού: του Δήμου και της Κοινότητας.

Δήμοι είναι: (α) οι Πρωτεύουσες των Νομών, και (β) οι Πόλεις με περισσότερους από 10.000 κατοίκους.

Κοινότητα αποτελεί κάθε μόνιμος Συνοικισμός που έχει περισσότερους από 300 κατοίκους, και Σχολείο Στοιχειώδους Εκπαίδευσης.

Οι Συνοικισμοί που δεν αποτελούν Κοινότητα υπάγονται στον Δήμο στον οποίο ανήκαν κατά την δημοσίευση του Νόμου, ή στην πλησιέστερη Κοινότητα που θα ιδρυθεί. Αυτές οι αρχές εφαρμόσθηκαν και για την σύσταση των Δήμων και Κοινοτήτων των Νέων Χωρών (συνεπώς και για την αναγνώριση-σύσταση των πρώτων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης της - σημερινής- Ημαθίας).

Οι 2 Δήμοι και οι 24 Κοινότητες της (τότε) Υποδιοικήσεως Βερροίας, καθώς και η εξέλιξή τους, με νέες αναγνωρίσεις, συγχωνεύσεις, κ.λπ., από το 1918 μέχρι σήμερα, παρουσιάζονται αναλυτικά πιο κάτω.

Στην κρίσιμη εκείνη περίοδο, που μόλις είχαν συσταθεί οι Δήμοι και οι Κοινότητες της Ημαθίας, που η Τοπική Αυτοδιοίκηση της περιοχής Υποδιοικήσεως Βερροίας βρισκόταν στα σπάργανα, Υποδιοικητής Βερροίας αναλαμβάνει ο Ν. Τότσιος.

Ο ΥΠΟΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΒΕΡΡΟΙΑΣ

ΝΙΚΟΣ ΤΟΤΣΙΟΣ

Ο Νίκος Τότσιος ανήκε στην χορεία των εκλεκτών εκείνων ανθρώπων, που παισίωναν τον Ελευθέριο Βενιζέλο, και που δεν δίσταζαν να αναλάβουν "επικίνδυνες αποστολές" και να καθήσουν σε "ηλεκτρικές καρέκλες",

Ο Υποδιοικητής Βερροίας Νίκος Τότσιος (1886-1967).

προσπαθώντας να φέρουν την ευνομία και την ευταξία, ιδιαίτερα στις Νέες Χώρες⁽³⁾.

Ο Νίκος Τότσιος γεννήθηκε στην Κορυτσά το 1886. Ο πατέρας του ήταν έμπορος με δραστηριότητα στη Θεσσαλονίκη και στην Κωνσταντινούπολη, όπου φοίτησε κατά τη νεαρή ηλικία. Ο Ν. Τότσιος εγκαταλείπει τις οικογενειακές επιχειρήσεις και στα νεανικά του χρόνια ζεί και εργάζεται στο Παρίσι (1911-13), όπου και αποκτά γνώσεις και εμπειρία σε θέματα τέχνης και

παρουσιάσεις

ιστορίας, τις οποίες θα αξιοποιήσει παράλληλα με τις άλλες δραστηριότητές του μετά την επιστροφή του στην Ελλάδα. Ήταν από τα ιδρυτικά μέλη της "Τέχνης" Θεσσαλονίκης, ενώ παράλληλα υπήρξε εκτιμητής έργων τέχνης, με ευρέως αναγνωρισμένη δραστηριότητα. Το 1914 αναλαμβάνει γραμματέας της Υποδιοίκησης Λαγκαδά, το 1916 γραμματέας της Νομαρχίας στο Βαθύ Σάμου και το 1919 Υποδιοικητής Βεροίας. Τότε στέλνει την εγκύκλιο που δημοσιεύεται (1 Μαρτίου 1919), η οποία είναι ένα από τα πρώτα έγγραφα της Δημόσιας διοίκησης στη δημοτική γλώσσα, όπως αναφέρει ο Μανώλης Τριανταφυλλίδης στον 3ο τόμο της Γραμματικής της Δημοτικής Γλώσσας. Στη Βέροια ζεί τρία χρόνια και αποκτά τον πρώτο του γιό.

Το 1924-25 είναι μέλος της μικτής επιτροπής για την ανταλλαγή των πληθυσμών (Καστοριά, Φλώρινα, Σόροβιτς, Πάργα, Ηγουμενίτσα, Κέρκυρα).

Το 1928 αναλαμβάνει τη Διεύθυνση της Ελευθέρας Ζώνης του Λιμένος Θεσσαλονίκης.

Το 1930 επισκέπτεται υπηρεσιακά για δύο μήνες την Πολωνία και αργότερα την Τεργέστη για να μελετήσει τις αντίστοιχες εμπειρίες και να οργανώσει την Ελευθέρα Ζώνη με τον πιο σύγχρονο τρόπο. Ήταν Επίτιμος Πρόεδρος της Ελευθέρας ζώνης μέχρι τον θάνατό του (1967).

Ο Ν. Τότσιος μιλούσε πολύ καλά αγγλικά, γαλλικά και γερμανικά και του πρότειναν να εργασθεί στο Διεθνές Ερυθρό Σταυρό. Στις αρχές του 1943 ανέλαβε τη διεύθυνση του στην Ελλάδα, κοντά στους Ελβετούς μέχρι το τέλος του πολέμου.

Η ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΤΗΣ 1ης ΜΑΡΤΙΟΥ 1919

Μια από τις πρώτες ενέργειες του Υποδιοικητή Βερροίας ήταν η αποστολή, προς "τους Παρέδρους των Κοινοτήτων της Υποδιοικήσεως" της Εγκυκλίου που ακολουθεί:

"Βέρροια τη 1η Μαρτίου 1919

Προς

τους Παρέδρους των Κοινοτήτων της Υποδιοικήσεως

Εως τώρα τα διάφορα χωριά της Υποδιοικήσεως δεν είχαν αποτελέσει οργανωμένες Κοινότητες και εξακολουθούσαν να διοικούνται όπως και κατά τον καιρό της Τουρκοκρατίας δηλ. να έχουν ένα Μουχτάρη που καλά καλά κι' αυτός δεν ήξερε ποιά ήταν η δουλειά του, και τις περισσότερες φορές

τύχαινε νάναι αγράμματος, κι' ούτε την πρόοδο του χωριού μπορούσε να δη, ούτε τους συγχωριανούς του να ευκολύνει στις σχέσεις τους με τις διάφορες αρχές.

Οι διάφοροι πόλεμοι και τα έκτακτα περιστατικά που όλα αυτά τα τελευταία χρόνια απασχολούσαν την Κυβέρνηση και όλους μας δεν άφησαν καιρό σ' αυτή να ασχοληθή με την οργάνωση των κοινοτήτων. Όπως καταλαβαίνετε όμως η κατάσταση αυτή δεν μπορούσε να διαρκέσει πάντοτε και η Κυβέρνηση με την πρώτη ευκαιρία που της δώθηκε με την υπογραφή της ειρήνης, που εξασφαλίζει εις το μέλλον μια ζωή ειρηνική για όλο τον κόσμο, και ξεσκαβώνει για πάντα τους δούλους αδελφούς μας από τον Τούρκικο και Βουλγάρικο ζυγό, έρριξε το πατρικό της μάτι και στες Κοινότητες της Μακεδονίας και αποφάσισε να δώσει και σ' αυτές την ίδια ζωή και ελευθερία που έχουνε αι Κοινότητες της Παλαιάς Ελλάδος αφού και οι Μακεδόνες δεν υστερούν ούτε εις Πατριωτισμό ούτε εις εξυπνάδα ούτε εις εργατικότητα από τους αδελφούς του του παλαιού Κράτους. Τα λίγα χρόνια που ζούνε ελεύθερα, έδωκαν καιρό να τινάξουν τον ραγιαδισμό που τους βάραινε και να καταλάβουν τα δικαιώματά τους και τα καθήκοντά τους ως πολίται ελεύθεροι Έλληνες, όπως το απόδειξαν και σ' αυτόν τον πόλεμο. Πρέπει να γνωρίζετε ότι εις την Παλαιάν Ελλάδα, όπως και σε κάθε πολιτισμένο τόπο τα χωριά δεν είναι αφημένα στην τύχη τους όπως ήσαν εδώ και αποτελούνε κοινότητες οργανωμένες που ζούνε σαν μικρές πολιτείες σύμφωνα με τους Νόμους. Έχουνε περιουσίες δικές τους, πόρους δικούς τους, εισπράτουνε φόρους και προφθάνουνε τις μικρές τους ανάγκες χωρίς να περιμένουν από το Κράτος που έχει άλλα μεγαλύτερα και γενικώτερα έξοδα ν' αντικρύσει. Είναι σαν νοικοκυρεμένα σπίτια. Φροντίζουνε για την πάστρα τους και την καλήν τους διατήρηση, για την υγεία τους, για τους δρόμους τους, για τα νερά τους και για να ευκολύνουνε τας σχέσεις των πολιτών με την Πολιτεία. Ως σήμερα δεν γινότανε τίποτε απ' αυτά εδώ όπως γνωρίζετε. Αι κοινότητες δεν είχανε καμιά περιουσία και ούτε κανείς σκοτιζότανε για την πρόδό τους.

Η δουλειά του Μουχτάρη ήταν να βγάξη κανένα πιστοποιητικό και να δέχεται τους ξένους που περνούσαν από το Χωριό. Τώρα όμως με το Βασιλικό Διάταγμα που εις 9 Ιουλίου και 1918 δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως αριθ. 125 εφαρμόστηκε και στις Νέας χώρας ο Νόμος ΔΝΖ. "Περί Δήμων και Κοινοτήτων" που κανονίζει τον τρόπο της διοικήσεως των

παρουσιάσεις

Κοινοτήτων την διαχείριση της περιουσίας τους και εξασφαλίζει την ανάπτυξή τους και προκοπή τους.

Με τον Νόμο αυτό κάθε χωριό που έχει επάνω από 300 κατοίκους και σχολείο αποτελεί Κοινότητα. Κάθε Κοινότης εκλέγει τους κοινοτικούς της συμβούλους από πέντε έως δεκαπέντε αναλόγως του πληθυσμού της και απ' αυτούς πάλι τον Πρόεδρο της Κοινότητος αντί του Παρέδρου (Μουχτάρη) που είχαν έως τώρα που όλοι μαζί φροντίζουνε για την τοπική διοίκηση. Αι θέσεις αυτές είναι τιμητικές και δεν πληρώνονται μισθό, αγώνας δε μεγάλος γίνεται σ' όλα τα πολιτισμένα κράτη στες εκλογές για να καταλάβουν αυτές τες θέσεις οι πρώτοι του χωριού. Εδώ έως τώρα τον Παρέδρο τον θεωρούσαν για δούλο του χωριού και τον πλήρωναν με κούτλες καλαμπούκι για τες υπηρεσίες ενώ πρέπει να καταλάβητε ότι αυτός είναι ο πρώτος άρχοντας του χωριού που αρκετή πληρωμή του είναι η τιμή που του γίνεται.

Ο Νόμος προνοεί και του δίδει από το Κοινοτικό ταμείο μόνον τα έξοδα που κάνει κάθε φορά για την υπηρεσία της Κοινότητος και ένα μικρό μισθό από 100 έως 500 δραχμάς τον χρόνο για τις μικρές Κοινότητες που έχουν 2000 έως 15000 δραχ. έσοδα και έως 1000 μόνον δραχ. για τις Κοινότητες που έχουν 25000 δραχ. το χρόνο έσοδα. Κάθε Κοινοτικό Συμβούλιο έχει και τον γραμματέα του που συνήθως είναι ο διδάσκαλος του χωριού πληρωνόμενος ιδιαιτέρως για την υπηρεσία αυτή.

Επειδή πολλά χωριά είναι πολύ μικρά και φτωχά και μόνον τους δεν μπορούν να ζήσουν και να προκόψουν ο Νόμος προβλέπει και τα ενώνει με άλλα γειτονικά χωριά μεγαλύτερα κ' έτσι δύο, τρία ή και περισσότερα χωριά μαζί αποτελούνε μια Κοινότητα δυνατή με καλή περιουσία και ένα Κοινοτικό Συμβούλιο που αντιπροσωπεύει όλα αυτά τα χωριά με έδρα το μεγαλύτερο και κεντρικότερο απ' αυτά.

Για τον λόγο αυτό και το χωριό σας ανεγνωρίσθη Κοινότης με το όνομα Κοινότης..... μαζί με τα γειτονικά χωριά..... και με έδρα το χωριόν..... δηλ. όλα αυτά τα χωριά θ' αποτελούνε μία κοινότητα και θα έχουνε τον ίδιο Πρόεδρο και Κοινοτικό Συμβούλιο που θα φροντίζει για τις ανάγκες τους.

Για την ώρα έως ότου αρχίσει η λειτουργία του Νέου Νόμου "Περί Δήμων και Κοινοτήτων" οι Πάρεδροι θα εξακολουθούν να εργάζονται όπως πριν, αργότερα δε μόλις συγκροτηθούν τα Κοινοτικά συμβούλια θα σας εξηγήσω με άλλη μου εγκύκλιο τον Νόμο που εφαρμόζεται και τον τρόπο

της εργασίας σας.

Επί του παρόντος απαιτώ οι Πάρεδροι να μου δώσουν εντός δέκα ημερών τας εξής πληροφορίες.

1ον) Πόσους κατοίκους έχει η Κοινότης των.

2ον) Το όνομα του Παρέδρου, πότε διωρίσθηκε και δυνάμει ποίας διαταγής και εάν είναι εγγράμματος.

3ον) Τα ονόματα 4 ή 5 πολιτών των καλυτέρων και πειό γραμματισμένων του χωριού.

4ον) Ποία είναι η απόστασις των χωρίων που απετέλεσαν την Κοινότητα από την έδρα τους.

5ον) Εάν το χωριόν έχει κινητήν ή ακίνητον περιουσίαν δηλ. μετρητά, κτήματα, βοσκές κ.λ.π. και τί εισόδημα φέρουν.

Η παρούσα θα αναγνωσθή εις την Εκκλησίαν διά να λάβουν γνώσιν οι πολίται.

Ο Υποδιοικητής Βερροίας
Ν. Τότσιος"

ΟΙ ΟΤΑ ΤΗΣ ΗΜΑΘΙΑΣ (1918-ΣΗΜΕΡΑ)

Στην Εγκύκλιο του 1919 υπάρχουν διαπιστώσεις, που ισχύουν ακόμη και σήμερα. Αν άλλαζαν οι ημερομηνίας και ορισμένες λέξεις, θα μπορούσε να υποθέσει κανείς ότι πρόκειται για ένα πολύ πρόσφατο έγγραφο.

Ιδιαίτερα οι αναφορές στα πολύ μικρά και φτωχά χωριά, που δεν μπορούν να ζήσουν και να προκόψουν μόνον τους (γι' αυτό και ο Νόμος προβλέπει την συνένωσή τους με γειτονικά χωριά) επαναλαμβάνονται και σήμερα, σε όλους τους τόνους και με κάθε μέσον, σε μια αγωνιώδη προσπάθεια να πεισθούν πρώτα οι ίδιοι οι Αιρετοί της Τοπικής αυτοδιοίκησης για την ανάγκη της συνένωσης των σημερινών μικρών και αδύναμων Κοινοτήτων και της δημιουργίας νέων βιώσιμων και ισχυρών μονάδων Αυτοδιοίκησης.

Η Υποδιοίκηση Βερροίας ήδη από το 1946 αποσπάσθηκε από τον Νομό Θεσσαλονίκης και απετέλεσε τον Νομό Ημαθίας.

Οι 2 Δήμοι και οι 24 Κοινότητες του 1918, μετά από μια πολυκύμαντη πορεία αναγνωρίσεων, αποσπάσεων, συνενώσεων, κ.λπ., έχουν γίνει σήμερα 6 Δήμοι και 53 Κοινότητες.

Η πορεία αυτή παρουσιάζεται στον Πίνακα που ακολουθεί:

α/α Ημερομηνία Ο.Τ.Α (δημοσίευσης της ιδρυτικής πράξης στο ΦΕΚ). [Δήμος = Δ, Κοινότητα = Κ] [αναγράφεται η σημερινή ονομασία].

παρουσιάσεις

- 01 5 Μαΐου 1918 **Βέροια** (Δ).
- 02 5 Μαΐου 1918 **Νάουσα** (Δ).
- 03 9 Ιουλίου 1918, **Αλεξάνδρεια** (Δ) [τότε Κοινότητα Γιδά].
- 04 9/7/1918 **Αγγελοχώρι** (Κ) [συνενώθηκε το 1986 με τις Κοιν. Ζερβοχωρίου και Πολυπλατάνου και συγκρότησαν τον Δ. Ειρηνούπολης].
- 05 9/7/1918, **Αγ. Γεώργιος** (Κ).
- 06 9/7/1918, **Αγκαθιά** (Κ).
- 07 9/7/1918 **Αρκοχώρι** (Κ).
- 08 9/7/1918, **Δάσκιο** (Κ).
- 09 9/7/1918, **Επισκοπή Βέροιας** (Κ).
- 10 9/7/1918, **Κοπανός** (Κ).
- 11 9/7/1918, **Κορυφή** (Κ).
- 12 9/7/1918 **Κουμαριά** (Κ).
- 13 9/7/1918 **Λουτρός** (Κ).
- 14 9/7/1918 **Μακροχώρι** (Κ).
- 15 9/7/1918 **Μαρίνα** (Κ).
- 16 9/7/1918 **Μελίκη** (Κ) [συνενώθηκε το 1994 με την Κοιν. Νεοκάστρου και συγκρότησαν τον Δ. Μελίκης].
- 17 9/7/1918 **Νεόκαστρο** (Κ) [σήμερα στον Δ. Μελίκης].
- 18 9/7/1918 **Νησί** (Κ).
- 19 9/7/1918 **Ξεχασμένη** (Κ).
- 20 9/7/1918 **Παλατίτσια** (Κ).
- 21 9/7/1918 **Πολυδένδρι** (Κ).
- 22 9/7/1918 **Πρασινάδα** (Κ).
- 23 9/7/1918 **Ριζώματα** (Κ).
- 24 9/7/1918 (**Σπουρλίτα**) - **Ελαφος** (Κ) [υπήχθη το 1974 στον Νομό Πιερίας].
- 25 9/7/1918 **Σφηκιά** (Κ).
- 26 9/7/1918 **Φυτειά** (Κ).
- 27 11 Φεβρουαρίου 1922 **Πρόδρομος** (Κ).
- 28 15 Φεβρουαρίου 1922 **Επισκοπή Νάουσας** (Κ).
- 29 30 Ιουνίου 1926 **Γεωργιανοί** (Κ).
- 30 19 Μαρτίου 1927 **Ροδοχώρι** (Κ).
- 31 16 Μαΐου 1927 **Ράχη** (Κ).
- 32 29 Σεπτεμβρίου 1927 **Στενήμαχος** (Κ).
- 33 27 Δεκεμβρίου 1927 **Χαρίεσσα** (Κ).
- 34 30 Δεκεμβρίου 1927 **Διαβατός** (Κ).
- 35 5 Αυγούστου 1928 **Τριπόταμος** (Κ).
- 36 19 Αυγούστου 1928 **Τρίκαλα** (Κ).
- 37 7 Ιανουαρίου 1931 **Λευκάδια** (Κ).

- 38 7 Μαρτίου 1932 **Μονόσπιτα** (Κ).
- 39 17 Απριλίου 1932 **Πλατύ** (Κ) [συνενώθηκε το 1994 με τις Κοιν. Αράχου και Λιανοβεργίου και συγκρότησαν τον Δ. Πλατέος].
- 40 24 Απριλίου 1933 **Καστανιά** (Κ).
- 41 13 Απριλίου 1934 **Βεργίνα** (Κ).
- 42 19 Φεβρουαρίου 1935 **Γιαννακοχώρι** (Κ).
- 43 10 Μαρτίου 1935 **Ζερβοχώρι** (Κ) [σήμερα στον Δ. Ειρηνούπολης].
- 44 10 Μαρτίου 1935 **Κάτω Βέρμιο** (Κ).
- 45 11 Μαΐου 1946 **Τρίκαλα** (Κ).
- 46 27 Δεκεμβρίου 1946 **Λιανοβέργι** (Κ) [σήμερα στον Δ. Πλατέος].
- 47 21 Φεβρουαρίου 1947 **Σταυρός** (Κ).
- 48 12 Ιουλίου 1947 **Καμποχώρι** (Κ).
- 49 2 Ιανουαρίου 1948 **Νέα Νικομήδεια** (Κ).
- 50 8 Απριλίου 1948 **Λυκογιάννη** (Κ).
- 51 24 Ιουνίου 1949 **Αγ. Μαρίνα** (Κ).
- 52 31 Οκτωβρίου 1949 **Κλειδί** (Κ).
- 53 31 Οκτωβρίου 1949 **Πλάτανος** (Κ).
- 54 1 Ιουλίου 1950 **Πολυπλάτανος** (Κ) [σήμερα στον Δ. Ειρηνούπολης].
- 55 3 Ιουλίου 1950 **Αραχος** (Κ) [σήμερα στον Δ. Πλατέος].
- 56 15 Ιουλίου 1950 **Βρυσάκι** (Κ).
- 57 18 Ιανουαρίου 1951 **Μικρή Σάντα** (Κ) [το 1971 υπήχθη στην Κοιν. Καστανιάς].
- 58 16 Ιανουαρίου 1952 **Κυψέλη** (Κ).
- 59 16 Ιανουαρίου 1952 **Παλαιό Σκυλίτσι** (Κ).
- 60 27 Μαΐου 1952 **Πατρίδα** (Κ).
- 61 29 Μαΐου 1952 **Αγ. Βαρβάρα** (Κ).
- 62 29 Σεπτεμβρίου 1956 **Καβάσιλα** (Κ).
- 63 9 Δεκεμβρίου 1958 **Κουλούρα** (Κ).
- 64 11 Ιουνίου 1960 **Κεφαλοχώρι** (Κ).
- 65 26 Οκτωβρίου 1965 **Συκιά** (Κ).
- 66 26 Απριλίου 1966 **Νεοχώρι** (Κ).
- 67 19 Αυγούστου 1986 **Ειρηνούπολη** (Δ).
- 68 30 Αυγούστου 1994 **Μελίκη** (Δ).
- 69 30 Αυγούστου 1994 **Πλατύ** (Δ).

Η αναμενόμενη υποχρεωτική συνένωση των σημερινών μικρών Κοινοτήτων θα συμπεριλάβει άραγε και Κοινότητες της Ημαθίας, ή θα περιορισθεί σε Νομούς, όπου το φαινόμενο της πολυδιάσπασης της Πρωτοβάθμιας Αυτοδιοίκησης έχει προσλάβει τραγικές διαστάσεις (π.χ. με Κοινότητες 30, 50 ή 100 κατοίκων);

παρουσιάσεις

Θα επωφεληθούν τα Κοινοτικά συμβούλια της τρέχουσας τετραετίας από την ισχύ, για λίγο διάστημα ακόμη, των κινήτρων των συνενώσεων, για να δημιουργήσουν νέους Δήμους, ή θα περιμένουν μοιρολατρικά την υποχρεωτική κατάργησή τους; (υπενθυμίζεται ότι ο Υπουργός Εσωτερικών έχει εξαγγείλει, με την σύμφωνη γνώμη και της ΚΕΔΚΕ, της Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας, ότι οι επόμενες Δημοτικές και Κοινοτικές Εκλογές, του Οκτωβρίου 1998, θα διεξαχθούν επί ενός νέου (γεωγραφικού) χάρτη της Αυτοδιοίκησης).

Θα αναλάβει επιτέλους η ίδια η Αυτοδιοίκηση την πρωτοβουλία για την αναकुτάρωση των ΟΤΑ ή θα αφήσει αυτή την πρωτοβουλία στα χέρια του Κράτους;⁽⁴⁾

Τις απαντήσεις καλείται να τις δώσει η Αυτοδιοίκηση, και συγκεκριμένα τα τωρινά Κοινοτικά Συμβούλια της Ημαθίας, καθώς έχει γίνει πλέον αντιληπτή απ' όλους η τραγική διαπίστωση του Ελ. Βενιζέλου του έτους 1910 (!): "η πλασθείσα ούτω κατωτάτη μονάς Αυτοδιοικήσεως ουδέ μετά πάροδον μιας ογδοηκονταετίας⁽⁵⁾ κατόρθωσε να διαπλασθή εις βιώσιμον οργανισμόν"....

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θερμές ευχαριστίες εκφράζει, και από την θέση αυτή, ο γράφων, προς την Κυρία Γιολάντα Τότσιου, Δρ. Τεχνολόγο Τροφίμων - Γεωπόνου, εγγονή του Υποδιοικητή Βερροίας Ν. Τότσιου, για τις πληροφορίες και την φωτογραφία του παππού της, που ευγενώς προσέφερε.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Β. Ανδρονόπουλου/μ. Μαθιουδάκι: "Νεοελληνική

Διοικητική Ιστορία", εκδ. Α. Μαθιουδάκι/Π. Ανδρονόπουλου, (α) 1988/(β) 1992.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

(1) αυτός ο ίδιος χαρακτηρισμός (της αυθαίρετης χάραξης "επί του γεωγραφικού χάρτου") ακούσθηκε από πολλές πλευρές και για τις ποικιλώνυμες προσπάθειες του Υπουργείου Εσωτερικών (1984: γεωγραφικές ενότητες για την συγκρότηση νέων Δήμων, 1994: εδαφικές περιφέρειες για την ίδρυση Συμβουλίων Περιοχής). Και, δυστυχώς, όσοι έδωσαν αυτόν το χαρακτηρισμό είχαν, τις περισσότερες φορές, απόλυτο δίκιο....

(2) είναι φανερό ότι ούτε ο τρίτος στόχος του Νόμου ΔΝΖ/1912 επετεύχθη: η κηδεμονία (εποπτεία) του Κράτους επί των ΟΤΑ, άλλοτε πιο ασφυκτική, και άλλοτε πιο χαλαρή, δεν έπαυσε ποτέ να προκαλεί προβλήματα στους Δήμους και τις Κοινότητες, και να αναιρεί, στην πράξη, το πρώτο συνθετικό της έννοιας Αυτο-διοίκησης. Φωτεινή εξαίρεση η περίοδος που ο αείμνηστος Γιώργος Γεννηματάς είχε μετατρέψει το Υπουργείο Εσωτερικών σε Υπουργείο Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

(3) όπως ο Βεροϊεύς Κ. Ρακτιβάν, που άφησε τον ήσυχο και ανέφελο υπουργικό θώκο στην Αθήνα, για να αναλάβει Γενικός Διοικητής Μακεδονίας αμέσως μετά την απελευθέρωσή της.

(4) οι σχέσεις μεταξύ Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Κράτους (Δημόσιας Διοίκησης) έχουν αποδοθεί παραστατικά από ένα βετεράνο της Αυτοδιοίκησης, τον Νίκο Κολιό (επί 4 τετραετίες Πρόεδρο Κοινότητας Τρικάλων Ημαθίας, και Μέλος του Δ.Σ. της ΚΕΔΚΕ 1976-78), σε ένα από τα πρώτα μεταδικτατορικά Συνέδρια της ΤΕΔΚ Ημαθίας: "η Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι η μάνα, και η Δημόσια Διοίκηση είναι η κόρη. Μια κόρη απέκτησε και της βγήκε πόρνη!". Γι' αυτό και την πρωτοβουλία της αναकुτάρωσής της πρέπει να την έχει η ίδια η Αυτοδιοίκηση, και να μην την αφήσει στα χέρια της.... κόρης της!

(5) πράγματι, από το 1918, που συνεστήθησαν οι Ο.Τ.Α. των Νέων Χωρών, έχουν περάσει 78 χρόνια, κι ακόμη αναζητούμε τους βιώσιμους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, για τους οποίους μιλούσε ο Ελ. Βενιζέλος το 1910, επικρίνοντας το δημοτικό σύστημα του 1834.....

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ Ν. ΗΜΑΘΙΑΣ ΣΤΟΧΟΙ - ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Σαλιάγκας Γιώργος. Προϊστ/νος Γρ. Τουρισμού Ν.Α. Ημαθίας

Α. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Είναι γεγονός, ότι από την ανάπτυξη του τουρισμού σε μία χώρα ή μια περιοχή διαγράφονται σημαντικές επιπτώσεις στο οικονομικό, κοινωνικό, χωροταξικό, πολιτισμικό, οικολογικό περιβάλλον της.

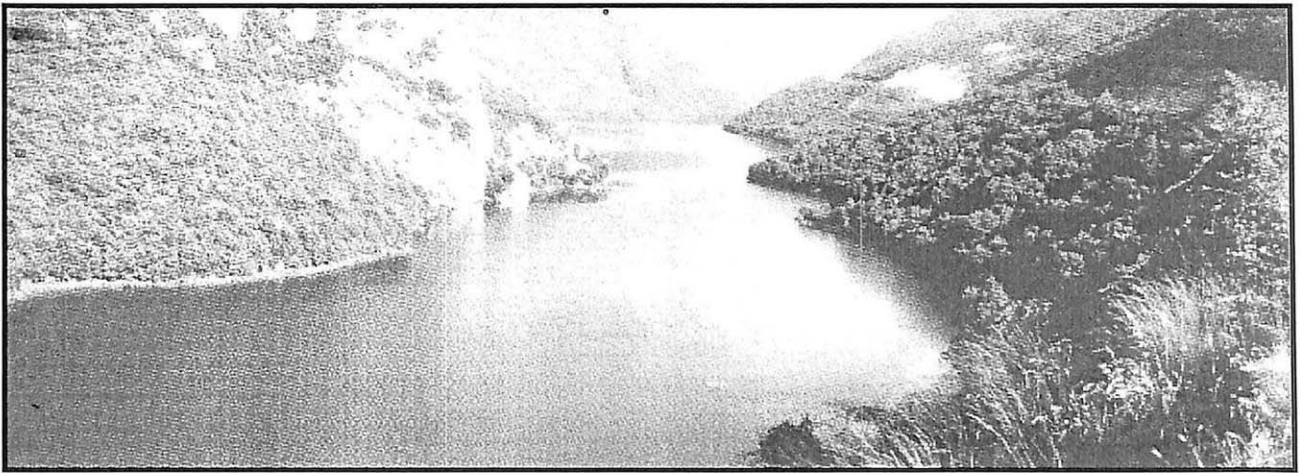
Το μέγεθος των επιδράσεων αυτών, είναι ανάλογο του μεγέθους της τουριστικής ανάπτυξης και του μεριδίου που καταλαμβάνει ο τουρισμός στην απασχόληση της οικονομίας.

Με βάση τα παραπάνω, βλέπουμε ότι ο

Β. ΗΠΙΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Είναι δεδομένο, με βάση τις εκτιμήσεις του Ε.Ο.Τ. και άλλων φορέων τουρισμού, ότι η εποχή του γνωστού τρίπτυχου "ήλιος - θάλασσα - αμμουδιές" για την κατεύθυνση της τουριστικής αγοράς έχει αρχίσει να παρέρχεται και ο τουρίστας να αναζητά άλλες μορφές τουρισμού ήπιου χαρακτήρα ή μορφές τουρισμού ειδικών ενδιαφερόντων.

Ο προσδιορισμός και η προώθηση των μορφών τουρισμού σε μία συγκεκριμένη περιοχή έχει να κάνει με την πλήρη γνώση των τουριστικών της

Ποταμός Αλιάκμονας

τουρισμός δεν αποτελεί πανάκεια της ανάπτυξης, αλλά έναν πόρο και μία δυνατότητα, δίπλα και παράλληλα σε άλλους, που μπορεί και αυτός να συμβάλλει στο ποσοστό του, αποτελεσματικά στην οικονομική ανάπτυξη μιας περιοχής.

Η συμβολή αυτή θα είναι σημαντικότερη, όταν ο τουρισμός αναπτυχθεί στη βάση μιας σχεδιασμένης και προγραμματισμένης στρατηγικής ανάπτυξης και συντονίζεται με την ανάπτυξη των άλλων κλάδων της οικονομίας, ενώ ταυτόχρονα θα λαμβάνει σοβαρά υπόψη τις τοπικές ιδιαιτερότητες, το περιβάλλον και την κοινωνία.

πόρων (λίμνες, ποτάμια, βιότοποι, αισθητικά δάση, παραδοσιακή κληρονομιά, αρχαιότητες, παραδοσιακούς οικισμούς, εκκλησίες και μοναστήρια, ήθη και έθιμα κ.ά.).

Ολα τα παραπάνω συνθέτουν εκείνο το μωσαϊκό από αξιόλογους πόρους που καλείται η Πολιτεία να ιεραρχήσει και να αξιοποιήσει ορθολογικά για να προωθήσει στη συνέχεια την πιο κατάλληλη νέα μορφή τουρισμού.

Γ. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ Ν. ΗΜΑΘΙΑΣ

Οι τουριστικοί πόροι της Ημαθίας είναι πολλοί,

παρουσιάσεις

σημαντικοί και αξιόλογοι και κατατάσσονται, σύμφωνα με τις μορφές τουρισμού, όπως παρακάτω:

α) Αρχαιολογικός χώρος Βεργίνας, Μακεδονικοί τάφοι περιοχής Λευκαδίων, Σχολή του Αριστοτέλη, αρχαία Μίεζα στην περιοχή Κοπανού, Αρχαιολογικό Μουσείο Βέροιας, νεολιθικός οικισμός Νέας Νικομήδειας.

β) Βυζαντινές Εκκλησίες Βέροιας, Βήμα του Αποστόλου Παύλου, Ι.Μ. Παναγίας Σουμελά, Ι.Μ. Τιμίου Προδρόμου.

γ) Χιονοδρομικά Κέντρα Σελίου και Πηγαδίων.

δ) Παραδοσιακοί οικισμοί Βέροιας και Νάουσας.

ε) Ορεινοί όγκοι Βερμίου και Πιερίων με διεθνή και εθνικά ορειβατικά μονοπάτια και πολλές φυσικές ομορφιές (ποταμός Αλιάκμονας, χωριά Πιερίων, Καστανιά, 3-5 Πηγάδια, Άγιος Νικόλαος κ.ά.).

στ) Η πλούσια πολιτιστική παρουσία του Νομού, με τις σημαντικές πολιτιστικές εκδηλώσεις, την ένταξη της Βέροιας στο πολιτιστικό δίκτυο πόλεων που θα αλλάξει κατά πολύ την πολιτιστική μας πραγματικότητα και θα της δώσει διεθνείς διαστάσεις, η λαογραφία και τα λαϊκά δρώμενα της περιοχής.

Από τα παραπάνω φαίνεται καθαρά, ότι με βάση τους τουριστικούς πόρους, οι μορφές τουρισμού που μπορούν να αναπτυχθούν στην Ημαθία είναι:

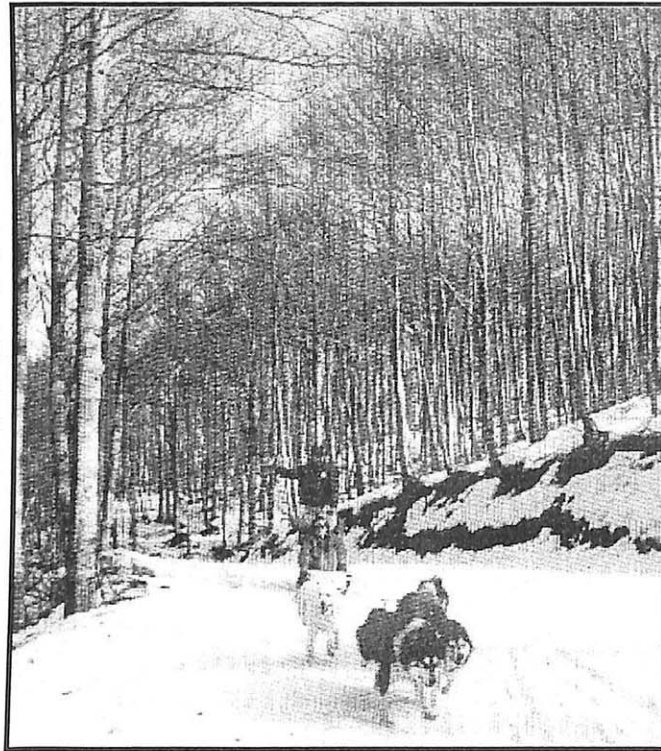
1. Ο Αρχαιολογικός - πολιτισμικός τουρισμός.
2. Ο Θρησκευτικός - μορφωτικός τουρισμός.
3. Ο Χειμερινός - ορειβατικός - φυσιολατρικός τουρισμός και,
4. Ο Αγροτουρισμός.

Η κατεύθυνση λοιπόν των επενδύσεων τόσο σε υποδομές όσο και σε υπηρεσίες, θα πρέπει να είναι

στις παραπάνω μορφές ήπιου τουρισμού, έτσι ώστε να αποφευχθούν οι όποιες πολυδιασπάσεις πιστώσεων και ενεργειών και να είναι δυνατή η ολοκλήρωση των εγκαταστάσεων στις περιοχές αυτές ανάπτυξης τουριστικών ενδιαφερόντων.

Δ. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Αποτελεί κοινή παραδοχή ότι η τουριστική υποδομή της Ημαθίας δεν μπορεί να κριθεί ικανοποιητική.

3-5 Πηγάδια, περιοχή "Παράδεισος".

Αν εξαιρέσουμε τις ικανοποιητικές εγκαταστάσεις στα Χιονοδρομικά Κέντρα, το αρκετά καλό συγκοινωνιακό και τηλεπικοινωνιακό δίκτυο, στον τομέα των τουριστικών εξυπηρετήσεων (ξενοδοχειακές κλίνες, επίπεδο service, χώροι πάρκινγκ, εστιατόρια και άλλα καταστήματα υψηλής παροχής υπηρεσιών κ.ά.) η κατάσταση δεν είναι ούτε επαρκής ούτε καλή. Η έλλειψη ιδιαιτέρα των απαιτούμενων ξενοδοχειακών μονάδων δημιουργεί σοβαρά προβλήματα στην κατεύθυνση της προσέλκυσης ξένων τουριστών, οι οποίοι διαθέτουν σημαντικά χρήματα για τουρισμό αλλά έχουν και τις ανά-

λογες απαιτήσεις τουριστικής εξυπηρέτησης.

Είναι επομένως ιδιαίτερα επιτακτική η ανάγκη δημιουργίας της απαραίτητης υποδομής, η οποία και θα καταγραφεί μέσα από μία μελέτη της υφιστάμενης υποδομής, της προοπτικής και των μορφών του ζητούμενου τουριστικού ρεύματος και θα προσδιορίσει την ιεράρχηση και τον σχεδιασμό των έργων. Η μελέτη αυτή θα προσδιορίσει τις απαιτούμενες ξενοδοχειακές κλίνες, την αναγκαία υποδομή καθώς και τους τρόπους και μέσα των χρηματοδοτήσεων για την υλοποίησή της. Ετσι θα είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε πλήρως τη βιωσιμότητα των ζητούμενων τουριστικών επιχειρήσεων και των επενδύσεων που θα προβλεφθούν.

παρουσιάσεις

Μία πρώτη προσέγγιση του θέματος δημιουργίας της υποδομής, θα μπορούσε να καταγράψει τις παρακάτω ενέργειες - δράσεις για την υποδομή:

1. Ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων ώστε να καταστούν επισκέψιμοι στο κοινό. Ηδη, η διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου των Βασιλικών Τάφων της Βεργίνας και η συντήρηση των Μακεδονικών Τάφων της περιοχής Νάουσας λειτουργούν θετικά στην κατεύθυνση αυτή, δεν επαρκούν όμως μπροστά στους στόχους που θέτονται. Καθοριστικό έργο που θα δώσει μεγάλη δυναμική στον τομέα αυτό, είναι το Μουσείο της Βεργίνας.

Νάουσα καρναβάλι, "Γενί-τσαροι και Μπούλες".

επισκέψιμες.

3. Ολοκλήρωση των υποδομών στα Χιονοδρομικά Κέντρα (Lift, χώροι πάρκινγκ, συμπληρωματικές εγκαταστάσεις κλπ.).

4. Βελτιώσεις των διεθνών και εθνικών ορειβατικών μονοπατιών, με σήμανση και βελτίωση των καταφυγίων.

5. Δημιουργία χώρων πάρκινγκ στα αστικά κέντρα που δεν υπάρχουν σήμερα και ιδιαίτερα κοντά σε τουριστικούς χώρους π.χ. Βήμα Αποστόλου Παύλου στη Βέροια, Πάρκο και Πλατεία Καρατάσου στη Νάουσα κλπ.

6. Δημιουργία χώρων υποδοχής και εξυπηρέτησης στα Χ.Κ. (εστιατόρια κλπ.).

7. Χωροθέτηση χρήσεων μέσα από τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια στους παραδοσιακούς οικισμούς των αστικών κέντρων, ώστε να καταστούν πόλοι προσέλκυσης τουριστών.

8. Σήμανση και βελτίωση των οδικών αξόνων που οδηγούν σε χώρους τουριστικών ενδιαφερόντων.

9. Δημιουργία νέων ξενοδοχειακών μονάδων και εκσυγχρονισμός των υπαρχόντων, ώστε να παρέχουν τις απαιτούμενες τουριστικές υπηρεσίες.

10. Πιστή εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου που διέπει τα διάφορα καταστήματα για την τήρηση των κανόνων υγιεινής και εξυπηρέτησης.

11. Επιμόρφωση και κατάρτιση των στελεχών και του προσωπικού που απασχολείται στον τουριστικό τομέα για την καλύτερη και ποιοτική παροχή υπηρεσιών.

12. Διαμόρφωση τουριστικής συνείδησης σε όλους τους φορείς και πολίτες του Νομού.

Ε. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΒΟΛΗ

Το πρόγραμμα της τουριστικής προβολής, καταρτίζεται σε συνάρτηση με την πορεία δημιουργίας της υποδομής, τις επιλεγόμενες μορφές τουριστικής ανάπτυξης, την έρευνα της αγοράς και τις τάσεις της διεθνούς τουριστικής αγοράς. Ηδη, με τον Ν. 2160/93, συγκροτήθηκε η Νομαρχιακή Επιτροπή Τουριστικής Προβολής, αποτελούμενη από στελέχη της Διοίκησης και εκπροσώπους των φορέων που εμπλέκονται με τον τουρισμό.

Στο Πρόγραμμα της τουριστικής προβολής που θα καταρτιστεί για τα επόμενα χρόνια, θα πρέπει να περιλαμβάνονται:

1. Η έκδοση θεματικών εντύπων για τις επιλεγόμενες μορφές τουρισμού και στις γλώσσες που ενδιαφέρουν για κάθε μία από αυτές.

2. Η συμμετοχή σε Διεθνείς Εκθέσεις Τουρισμού, προσεκτικά επιλεγμένες ανάλογα με το ενδιαφέρον της τουριστικής αγοράς. Για το θέμα αυτό, ήδη έχει ξεκινήσει μία ουσιαστική συνεργασία με την Περιφέρεια Κ.Μ. και τον Ε.Ο.Τ. για κοινή παρουσία σε μεγάλες Εκθέσεις με Νομούς κοινών τουριστικών ενδιαφερόντων.

3. Καταχωρήσεις στον τύπο και σε άλλα Μ.Μ.Ε., καθώς και σε μεγάλους Τουριστικούς Οδηγούς.

4. Η φιλοξενία δημοσιογράφων και TOUR OPERATORS, Ελλήνων και ξένων, για την προβολή των τουριστικών πόρων.

5. Η δημιουργία δικτύων ηλεκτρονικής πληροφόρησης των επισκεπτών σε χώρους υποδοχής, που δίνουν μια άριστη εικόνα τουριστικής οργάνωσης και εξυπηρέτησης.

6. Η δημιουργία και προώθηση τουριστικών

Αλεξάνδρεια, παραδοσιακή φορεσιά με "κατσούλι".

παρουσιάσεις

πακέτων, αντίστοιχων με τις επιλεγμένες μορφές τουρισμού.

Ηδη σήμερα έχουμε ένα σημαντικό αριθμό αξιόλογου έντυπου υλικού, το οποίο και θα βοηθήσει στην αποτελεσματική τουριστική προβολή της Ημαθίας.

ΣΤ. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Αδιαμφισβήτητα, οι δυνατότητες του Νομού Ημαθίας για τουριστική ανάπτυξη είναι τεράστιες. Η πλούσια πολιτιστική του κληρονομιά και οι θαυμάσιες φυσικές του ομορφιές είναι πλεονεκτήματα που πρέπει να αξιοποιηθούν και αναδειχθούν, σε συνδυασμό πάντα με την προστασία του περιβάλλοντος και τη μη αλλοίωση της πολιτιστικής του ταυτότητας. Η συνεργασία όλων των φορέων είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την κατάρτιση και υλοποίηση ενός μακροπρόθεσμου προγράμματος τουριστικής ανάπτυξης, καθώς επίσης και η συνεργασία με γειτονικούς Νομούς, με κοινά τουριστικά ενδιαφέροντα, όπως η ανάδειξη του αρχαιολογικού τριγώνου Δίου - Βεργίνας -

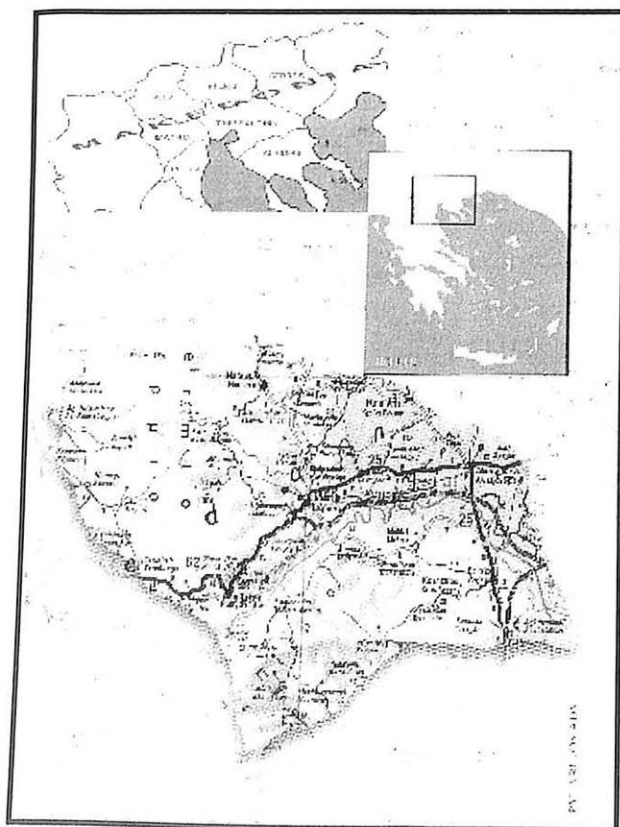
Πέλλας, και με τον Ε.Ο.Τ. που διαθέτει σημαντικά στοιχεία από τις τάσεις της διεθνούς τουριστικής αγοράς. Το πρόγραμμα αυτό θα είναι ενιαίο, θα αποφύγει μεμονωμένες και αποσπασματικές προσπάθειες και θα κατατάξει τον Νομό στους σημαντικότερους τουριστικούς Νομούς της χώρας και στη θέση που πραγματικά του αξίζει.

Κλείνοντας, αυτό που πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα, είναι ότι θα πρέπει να δούμε το θέμα του τουρισμού όχι μόνο στο σήμερα, αλλά μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα. Να φανταστούμε τη Βεργίνα, τα Χιονοδρομικά Κέντρα, τη Βυζαντινή Βέροια μετά από 5 και 10 χρόνια, για να αντιληφθούμε το μέγεθος των δυνατοτήτων που μας παρέχονται. Το κλειδί για την επιτυχία του σχεδιασμού και της πραγματοποίησης των στόχων μας είναι η συμμετοχή και η συνεργασία όλων.

Μουσείο Βέροιας. Αφροδίτη με Ερωτα, ελληνιστικής εποχής.

Σημείωση: Το παραπάνω κείμενο αποτελεί μέρος της εισήγησης προς το Νομαρχιακό Συμβούλιο Ημαθίας, για την Τουριστική Ανάπτυξη της Ημαθίας.

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ, ΠΟΛΙΤΗΣ-ΠΕΛΑΤΗΣ ΚΑΙ MASS MEDIA

Κόλβατζης Κυριαζής. Πρόεδρος του Δ.Σ. της ΔΕΤΟΠΟΚΑ

Σε μια τηλεοπτική εκπομπή, πρόσφατα, ο πολυποίκιλος και πολυδαίδαλος Μίμης Ανδρουλάκης ως συγγραφέας του καινούργιου του βιβλίου, φαίνονταν να διαπνέεται από την αναζήτηση μιας άλλης πολιτικής με πολιτισμό, η οποία θα κέντριζε τις νέες δυνάμεις της σημερινής ελληνικής κοινωνίας σε μια διαδικασία αλλαγής της νοοτροπίας, του ήθους, και της συμπεριφοράς. Απέρριπτε την σημερινή διαχειριστική πολιτική των οικονομικών μεγεθών και την αλλοτρίωση που υφίσταται ο πολίτης ως άβουλος, ουσιαστικά, δέκτης αυτής της κατάστασης.

Την κρίση των τοπικών πολιτισμών επεσήμανε το "ιερό τέρας" της 7ης Τέχνης, ο σκηνοθέτης του "1900" και του "Τελευταίου αυτοκράτορα" Bertolucci σε συνέντευξη Τύπου πριν λίγες ημέρες στη Θεσσαλονίκη.

Γινόμαστε μάρτυρες μιας διαρκούς μετάλλαξης της συμπεριφοράς μας, του τρόπου σκέψης και του ρυθμού της ζωής, της εσωστρέφειας και της δυσπιστίας μας, και της έλλειψης επικοινωνίας στο στενό και ευρύτερο κοινωνικό μας περιβάλλον.

Το ερώτημα που προβληματίζει είναι ο ρόλος που παίζει η πολιτική -οι και τα μαζικά μέσα ενημέρωσης στη διαμόρφωση του νέου μοντέλου ανθρώπου.

Και οι πιο αυστηροί κριτές της μαζικής κουλτούρας είχαν αντιληφθεί κάποια πράγματα, όταν έλεγαν: "Τα μαζικά μέσα ενημέρωσης δεν είναι κανάλια ιδεολογιών, είναι αυτά τα ίδια μια ιδεολογία".

Ο Umberto Eco, απολύπτει και αποδεικνύει τον ρόλο της τηλεόρασης, σαν πανίσχυρο υπνωτιστή και διαφθορέα των ανθρωπίνων συνειδήσεων. Επισημαίνει στο βιβλίο του "Η σημειολογία στην καθημερινή ζωή": - "Δεν έχει σημασία τί θα πείτε από τα διάφορα mass media. Την στιγμή που ο δέκτης περιτριγυρίζεται από πληροφορίες που του έρχονται από διάφορα κανάλια, ταυτόχρονα και με μιά ορισμένη μορφή, η φύση αυτών των πληροφοριών έχει ελάχιστη σημασία, αυτό που μετράει είναι ο περιοδικός και ομοιόμορφος βομβαρδισμός με ειδήσεις, κατά τον οποίο τα

μηνύματα ισοπεδώνονται και χάνουν τις διαφορές τους".

Η μονοδιάστατη, επομένως πολιτιστική υποκουλτούρα που εισάγουν τα ΜΜΕ αφαιμάσσουν βαθμιαία τους τελευταίους πυρήνες αντίστασης και ομοιογενοποιούν την αντίληψη για τα δρώμενα, τον πολιτισμό, την πολιτική και τον άνθρωπο, Εξουθενώνουν τα αντανakλαστικά συνοχής μιας κοινωνίας που βασίζεται σε διαχρονικές αξίες και θεσμούς.

Ο ακατάσχετος ποταμός ονείρων που κατακλύζει ο νέος τρόπος ζωής και ο αδιέξοδος καταναλωτισμός έχει μπει στο σπίτι κάθε οικογένειας και αλλοτριώνει από τα μέσα και "έγκαιρα" ακατέργαστα μυαλουδάκια.

Οι αρχές του κέρδους και της βίας διεισδύουν και βιώνονται πλέον σαν κάτι το φυσικό και πραγματικό.

Είναι γεγονός, ότι οι τοπικοί πολιτισμοί βρίσκονται στο όριο της αυθεντικότητάς τους.

Οδηγούμαστε, δηλαδή, μακροπρόθεσμα έστω, στην απαισιόδοξη κατάληξη της φασιστικής κοινωνίας του Οργουελ, όπως την αποτύπωσε στο βιβλίο του "1984";

Εχουμε 1996 και η κοινωνία ανθίσταται. Πάντα υπάρχει φως στο βάθος του τούνελ. Φαίνεται.

Αυτή η λογική του ρεαλισμού βρίσκει πολλούς οπαδούς, με πρώτους και καλύτερους τους πολιτικούς. Διανύουμε, στην Ελλάδα, την νέα εποχή του "τηλεοπτικού σταρ" πολιτικού, που υποσπαθεί να γιγαντώσει την μετριότητά του μέσα από ένα διαρκές "talk show".

Είναι μία νόσος που εξελίχθηκε σε επιδημία και την βλέπαμε τα τελευταία χρόνια και τοπικά. Στο όνομα της πληροφόρησης - ενημέρωσης προβάλλονται λεπτομερώς από τα διάφορα εξαρτημένα εκδοτικά μικροσυγκροτήματα. Πάντα ταύτα με την ένοχη ανοχή του δημοκρατικού ποιμνίου που άγεται και φέρεται στην κυριολεξία στα πελατειακά supermarket των πολιτευτάδων επαγγελματιών μας. Ο θρίαμβος του πελατειακού πολιτικού μας συστήματος. Πολιτικός ρατσισμός, αλλά και κανιβαλισμός, που διαχωρίζει τους

παρουσιάσεις

ημέτερους από τους άλλους.

Ιδιαίτερα, όταν ο άρχων είναι πολιτιστικά ακατέργαστος, το φαινόμενο αποκτά χαρακτηριστικά ιλαροτραγωδίας. Όταν διαπνέεται, από λογικές μηχανισμών, πολιτικές πρακτικές χωρίς αρχές, με στόχο την διατήρηση και διαίωνιση της εξουσίας του, τότε πρόκειται για δημοκρατική απάτη.

Μου θυμίζουν "οι σύγχρονοι αυτοί αιρετοί άρχοντες" τις συνταγές του Μακιαβέλι στον "Ηγεμόνα" του:

- Ενας ηγεμόνας δεν είναι ανάγκη να έχει όλες τις καλές ιδιότητες, είναι όμως απόλυτη ανάγκη να φαίνεται πως τις έχει.

.....γιατί οι άνθρωποι κρίνουν από τα φαινόμενα και όχι από τα πράγματα: όλοι μπορούν να βλέπουν, μα λίγοι καταλαβαίνουν. Όλοι βλέπουν ό,τι φαίνεται, λίγοι καταλαβαίνουν τί είσαι: κι οι λίγοι τούτοι δεν τολμούν να εναντιωθούν στη γνώμη των πολλών, που έχουν μαζί τους και τους προστατεύει η δύναμη της εξουσίας. Και στις πράξεις των ανθρώπων και προ πάντων των ηγεμόνων, με το να μην υπάρχει δικαστήριο να καταφύγεις, κρίνεις από τα αποτελέσματα.

.....Οι ηγεμόνες πρέπει να αναθέτουν σε άλλους όσα συνεπιφέρουν ευθύνες και να κρατούν για τον εαυτό τους όσα ευεργετούν".

Το μοντέλο αυτό εξουσίας διαιωνίζεται μέχρι την εποχή μας, ακόμη και σε κόμματα με δημοκρατική

κρούστα. Ο αγώνας του εκδημοκρατισμού είναι ακόμη μακρύς και δύσκολος.

"Η κυρίαρχη αυτή ιδεολογία", όσο αφορά τον τρόπο λειτουργίας της δημοκρατίας μας, εμβολίζει την κοινή γνώμη που τελικά διαμορφώνεται, όπως ακριβώς επιθυμεί ο μηχανισμός εξουσίας. Ιδιαίτερα σήμερα, που το πρόβλημα της επιβίωσης είναι κυρίαρχο, "οι πολίτες - πελάτες" γίνονται εύκολα θύματα εκβιασμού και εκμαυλισμού των συνειδητών τους, εκφυλίζοντάς τους σε φανατικούς "μουτζαχεντίν" της ψηφοθηρικής τους πελατείας.

Η κυρίαρχη αυτή άποψη που εμπεδώνεται από τα ΜΜΕ, τελικά επικρατεί και καθοδηγεί την συμπεριφορά μας, την σκέψη μας, την επικοινωνία με το περιβάλλον, τον τρόπο ζωής μας. Κάπως έτσι διαμορφώνεται η νέα πολιτιστική κουλτούρα.

Απέναντι στην αλλοτρίωση που επιχειρούν οι επαγγελματίες της πολιτικής συνεπικουρούμενοι από ένα σύνολο αυλικών σκυφτούληδων, η κοινωνία ανθίσταται. Υπάρχει αισιοδοξία, γιατί πρέπει να υπάρξει δημιουργία και συνέχεια. Αργά ή γρήγορα η φάρσα αποκαλύπτεται και οι αλαζόνες της εξουσίας θα πιούν το πικρό ποτήρι του εκδημοκρατισμού.

Η πολιτιστική ανάπτυξη του τόπου μας είναι βασική παράμετρος που θα διαπαιδαγωγήσει και θα ενδυναμώσει την ελληνική κοινωνία και ιδιαίτερα την νεολαία.

Η ΖΩΓΡΑΦΟΣ ΣΥΝΗ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗ. ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ.....

Λάμπρη Χαρά. Φιλόλογος

"Εμεινα αρκετό χρόνο μπροστά σε υπόγειες πόρτες, παράθυρα και θόλους. Αισθάνθηκα την ανάγκη να μπω μέσα και να διανύσω σήραγγες που καλύπτουν τον άνθρωπο υπό την επήρεια της αδυσώπητης έλξης του χρήματος.... να απομονωθώ περισσότερο χωρίς ελπίδα επιστροφής.

Για μένα ο καλλιτέχνης είναι μόνος του στη "διδαδικασία" της δημιουργίας, αλλά και στην άνιση πάλη με τον καταναλωτισμό, αισιοδοξώντας να προβάλλει την ποιότητα στη ζωή και μέσω αυτής την ειρήνη.

Στον γολγοθά της δημιουργίας τα τελευταία είκοσι πέντε χρόνια διαπίστωσα ότι όλα τα ρεύματα, με εξαίρεση το σουρεαλισμό (προς το παρόν), γρήγορα καταλήγουν στην παρακμή.

Δεν θέλω να φθάσω ποτέ εκεί".

Μ' αυτά τα λόγια μας προϊδεάζει η ίδια η ζωγράφος Σύνη Αναστασιάδη για τους δρόμους που διάλεξε να ακολουθήσει στην καλλιτεχνική της δημιουργία. Η ζωγράφος παρουσίασε τα έργα της στο κοινό της Βέροιας σε έκθεση που πραγματοποιήθηκε στην Αντωνιάδαιο Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών του Δήμου Βέροιας τον Νοέμβριο. Η ίδια ζεί και δημιουργεί στην Αλεξανδρούπολη, η Βέροια όμως είναι μια οικεία πόλη για την ίδια μιας

και είναι ιδιαίτερη πατρίδα της μητέρας της.

Η έκθεσή της επονομάζεται "**Περάσματα**" με την συμβολική έννοια του περάσματος, στο χώρο της αισθητικής αναζήτησης ενός βαθύτερου νοήματος της ίδιας της ζωής. Στην συγκεκριμένη έκθεση κυριαρχεί ή διεκδικεί την αποκλειστικότητα η "**Γυναικεία Φιγούρα**" ως σύμβολο, ως μέσο έκφρασης. Γυναικείες μορφές μοναχικές. Με αδιαμόρφωτο πρόσωπο, χωρίς συγκεκριμένα χαρακτηριστικά παρά με τις στοιχειώδεις

υποδείξεις συχνά οξυγώνια προς τα κάτω, απολήγουν σε ρήγχος. Οι μορφές εμφανίζονται ή υπολαμβάνονται ως ελλειπίς και αποσπασματικές, η αίσθηση υποδηλώνεται και αυτό είναι το ζητούμενο. Χτίζει φιλόλιγνες ευθυτενείς φιγούρες, μοναχικές πάντα που η καθεμιά είναι στραμμένη στο δικό της εσώκλειστο κόσμο χωρίς τη δύναμη ή τη δυνατότητα να επικοινωνήσουν. Παρατηρεί κανείς μια επιμήκυνση σ' αυτές τις μορφές που ξεκινά χαρακτηριστικά από τα άκρα και σου δίνει συνολικά την αίσθηση της ανάτασης ή και της εξαύλωσης των ίδιων των μορφών.

Οι πλατιές πλαστικές φόρμες με έντονα αλλά και

Αμφιβολία (1995)

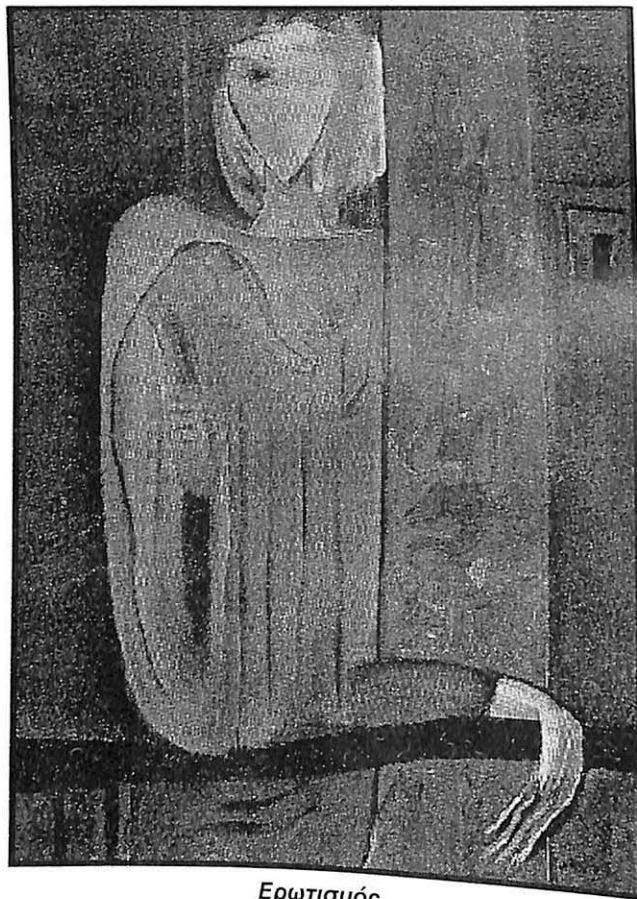
παρουσιάσεις

παράλληλα ζεστά χρώματα διασπώνονται συνήθως στο ύψος του στήθους με χάραξη που απολήγει σε εσωτερικό διάκοσμο. Η έντονη αίσθηση του ανάγλυφου (η ζωγράφος ασχολήθηκε και με το σκίτσο) εκφράζει ίσως την υποσυνείδητη επιθυμία της ζωγράφου να "βοηθήσει" τις γυναίκες φιγούρες να φέρουν προς τα έξω το δράμα τους, την τραγικότητά τους, τις φαντασιώσεις τους. Ίσως για να σπάσουν τη μοναξιά τους και να αναζητήσουν μέσα απ' αυτό τον κώδικα των ιερογλυφικών σχεδίων - σκίτσων τη γλώσσα επικοινωνίας που λείπει σήμερα από τον σύγχρονο άνθρωπο.

Η τεχνοτροπία έκφρασης της όπως δηλώνει και εξ αρχής η ζωγράφος, είναι ο υπερρεαλισμός για να μην φτάσει στην παρακμή. Ακολουθεί το κίνημα που σημαίνει τη ρομαντική απόπειρα ρήξης με "τα πράγματα όπως είναι" και αντικατάστασή τους με άλλα που βρίσκονται σε πλήρη δράση. Η ζωή και η ποίηση, στον υπερρεαλισμό είναι "αλλού" και πρέπει να κατακτηθούν με κινδύνους η καθεμιά ξεχωριστά. Τελικά όμως συναντιώνται και συγχωνεύονται για να αρνηθούν αυτόν τον ψεύτικο κόσμο, για να βεβαιώσουν πως το παιχνίδι δεν έχει κριθεί ακόμη, πως όλα μπορούν να σωθούν. Οι μορφές - σύμβολα της ζωγράφου και οι σκέψεις της οδηγούν σ' αυτό το δρόμο.

Η ίδια προσθέτει "Για να μπορέσω να ερευνήσω τον ψυχικό κόσμο του ανθρώπου προσπάθησα να διαλύσω το σχήμα, να υλοποιήσω το χρώμα, να δουλέψω κεραμική και μεταξοτυπία για να φτάσω σ' ένα σημείο που να με απομακρύνει τελείως από τη ζωγραφική, φτάνοντας σε μια διακόσμηση.

Από το σημείο αυτό σαν απόλυτη αφαίρεση ξεκίνησα την αναδόμηση του σχήματος σαν σημείο αναφορά στα πρωτόγονα συναισθήματα που με το

Ερωτισμός

πέρασ του χρόνου καλλιεργήθηκαν και αναπτύχθηκαν φτάνοντας σήμερα ο κάθε άνθρωπος να είναι μια άβυσσος συναισθημάτων που προσεγγίζουν την μεταφυσική πνευματική ύπαρξη.

Αυτή την αναρρίχηση (αναδόμηση) ξεκίνησα με τα καινούργια έργα στην πλαστική".

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΥ ΣΥΝΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗ

Η Σύνη Αναστασιάδη γεννήθηκε στην Αλεξανδρούπολη. Σπούδασε στη σχολή "Ευκλείδης" στη Θεσσαλονίκη.

Εργάστηκε σαν σχεδιάστρια στην Α.Ε.Γ. Θεσσαλονίκης από το 1972 έως το 1977 παρακολουθώντας παράλληλα μαθήματα ζωγραφικής στα εργαστήρια του Π. Ρέγκου και του Θ. Μηνόπουλου.

Ασχολήθηκε με την κεραμική και τη μεταξοτυπία παίρνοντας μέρος σε εκθέσεις του Ε.Ο.Μ.Ε.Χ. και της Δ.Ε.Θ.

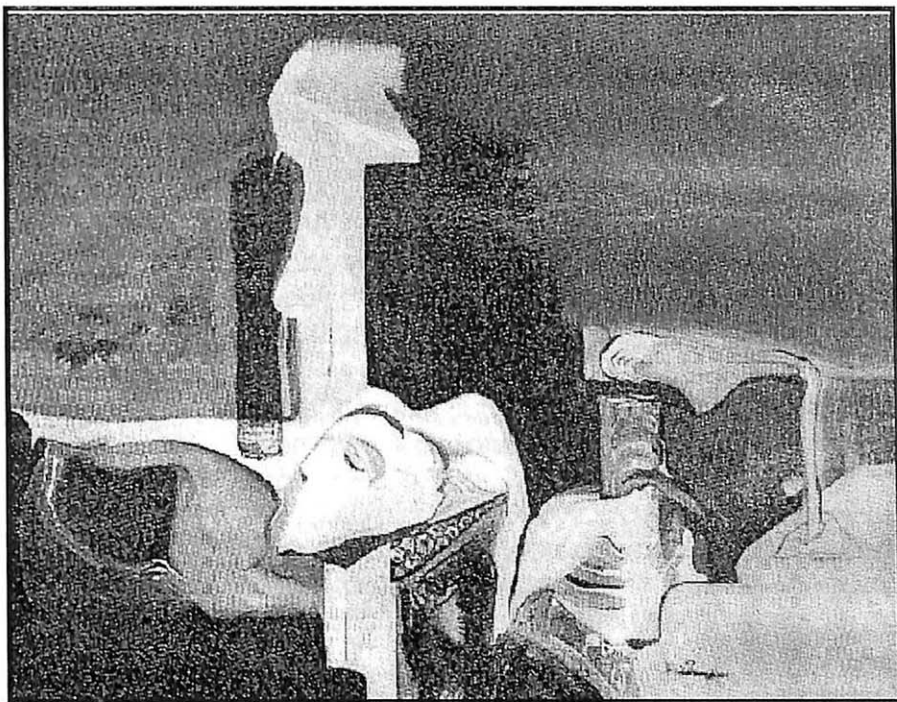
Το 1982-83 μελετά σε ελεύθερα εργαστήρια της Βιέννης μικτές τεχνικές.

Από το 1986 έχει μόνιμα το εργαστήρι της στην Αλεξανδρούπολη.

Για το έργο της έχει δημοσιευθεί μελέτη ψυχανάλυσης του καθηγητή ψυχολογίας Θανάση Τζούλη, στο περιοδικό "ΕΝΕΔΡΑ" και "ΕΞΟΠΟΛΙΣ".

Πίνακες και κεραμικά της υπάρχουν στα Δημαρχεία Αλεξανδρούπολης και Τυχερού, στη Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών Βέροιας, στη Νομαρχία Έβρου, στο γραφείο Τύπου Προεδρίας της Δημοκρατίας και σε ιδιωτικές και δημόσιες συλλογές στην Ελλάδα, στον Καναδά, στην Ισπανία, στη Γερμανία και στη Γαλλία. Είναι μέλος του καλλιτεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος.

Από το 1988 είναι μόνιμη συνεργάτης της GALERIE ΖΥΓΟΣ της Αθήνας και από το 1991 της GALERIE "TERZO" του Βερολίνου.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΑΤΟΜΙΚΕΣ

- 1974 Ε.Ο.Μ.Ε.Χ., Θεσσαλονίκη, Κεραμική.
- 1977 Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο, Αλεξανδρούπολη, Κεραμική-ζωγραφική
- 1980 Εκθεσιακό Κέντρο Βαλέντσια, Ισπανία, Κεραμική.
- 1982 Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών, Βέροια, Κεραμική - ζωγραφική.
- 1982 Πολιτιστικό Κέντρο, Νάουσα, Κεραμική - ζωγραφική.
- 1983 GALERIE Μέδουσα, Βιέννη, Ζωγραφική.
- 1984 GALERIE Εξώστης, Θεσσαλονίκη, Ζωγραφική.
- 1987 Αίθουσα Σταυρίδη, Αλεξανδρούπολη, Ζωγραφική.
- 1988 GALERIE "ΖΥΓΟΣ", Αθήνα, Ζωγραφική.
- 1988 Λέσχη Κομοτινίων, Κομοτινή, Ζωγραφική.

- 1989 Ξενοδοχείο Βιέννη, Ορεστιάδα, Ζωγραφική.
- 1990 GALERIE "TERZO", Βερολίνο, Ζωγραφική.
- 1990 GALERIE Ρυθμός, Κομοτινή, Ζωγραφική.
- 1990 Αίθουσα Σταυρίδη, Αλεξανδρούπολη, Ζωγραφική.
- 1991 GALERIE "TERZO", Βερολίνο, Ζωγραφική.
- 1994 GALERIE "ΖΥΓΟΣ", Αθήνα, Ζωγραφική.
- 1994 Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο, Αλεξανδρούπολη, Ζωγραφική.
- 1995 GALERIE "ΖΥΓΟΣ" Αθήνα, Ζωγραφική.
- 1995 Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο, Αλεξανδρούπολη, Ζωγραφική.
- 1996 Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών, Βέροια, Ζωγραφική.

ΟΜΑΔΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

- 1986 "Ομάδα Καλοκαίρι '85", Αλεξανδρούπολη, Ζωγραφική.
- 1987 1ο Συνέδριο για τη Θράκη, Αλεξανδρούπολη, Ζωγραφική.
- 1994 "Ένα ποίημα 10 ζωγραφικές απόψεις", GALERIE "ΖΥΓΟΣ", Αθήνα, Ζωγραφική.

- 1995 20χρονα Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, Αλεξανδρούπολη, Ζωγραφική.
- 1996 40 Χρόνια GALERIE "ΖΥΓΟΣ", Αθήνα, Ζωγραφική.
- 1996 Θράκη - Αιγαίο - Κύπρος, Χίος, Τυχερό, Ζωγραφική.

παρουσιάσεις

"ΙΣΜΗΝΗ" Γ. ΡΙΤΣΟΥ

Σταμούλη-Γκοντοπούλου Ελισάβετ. Φιλολόγος

Το Σάββατο, 12 Οκτωβρίου 1996, ο Σύνδεσμος Φιλολόγων Ν. Ημαθίας διοργάνωσε την παρουσίαση του έργου του Γ. Ρίτσου "Ισμήνη" από το "Θεατρικό Εργαστήρι" Έδεσσας, στη Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών Βέροιας.

Στο έργο αυτό του μεγάλου μας ποιητή Γ. Ρίτσου, η Ισμήνη, αδελφή της ηρωίδας Αντιγόνης της ομώνυμης τραγωδίας του Σοφοκλή, είναι ένα πρόσωπο καθηλωμένο σ' ένα χώρο, σ' ένα κλειστό δωμάτιο, με δράση ανύπαρκτη. Μόνο η μνήμη το βγάζει έξω απ' αυτό το χώρο, το κάνει ν' αναπλάθει σκηνές και οράματα που μας μεταδίδει με τρόπο αφηγηματικό.

Μέσα από ένα δαίδαλο συνειρμών, αναμνήσεων, παρεκβάσεων, παρακολουθούμε μίαν ιστορία, αλλά κυρίως παρακολουθούμε το ξετύλιγμα ενός ψυχικού κόσμου πολύπλοκου, πλούσιου, αντιφατικού. Μια εξομολόγηση. Σαν καταστάλαγμα, σαν διαθήκη ή ακόμη σαν προσπάθεια αρπάγματος από τη ζωή μέσα από τη μνήμη.

Η ηρωίδα αυτή του Σοφοκλή που έγινε ερέθισμα για το Γ. Ρίτσο, είναι η γυναίκα που υποκύπτει με δειλία στη δύναμη του ισχυρού. Είναι ο αδύνατος συναισθηματικός τύπος του ανθρώπου που αποφεύγει συστηματικά τη σύγκρουση και ξέρει να συμβιβάζεται. Είναι γεμάτη φόβους που της δημιουργούν αναστολές. Δεν έχει κακία στην ψυχή της, δεν μπορεί όμως να πολεμήσει την κακία. Διαγράφεται έντονα η διστακτικότητα και η ατολμία της σε αντίθεση με την αποφασιστικότητα της Αντιγόνης.

Πάνω στη συναισθηματική ταλάντωσή της η Ισμήνη δέχεται την πρόκληση, με την οποία η Αντιγόνη την εξωθεί στα άκρα για να την συγκλονίσει. Εκείνη από τη λαχτάρα της μην πέσει στην αντίπερα όχθη, συσπειρώνεται στη γνώριμη μεσαία κατάσταση της και εκεί ισορροπεί.

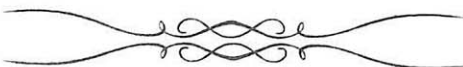
Το πρόβλημα της Ισμήνης είναι η ασυνέπεια. Εμφανίζεται ασυνεπής, όπως και οι περισσότεροι συμβιβασμένοι άνθρωποι. Προσπαθεί να διδάξει και στην Αντιγόνη, σαν κανόνα ζωής, την παραίτηση μπροστά στις δυσκολίες, μη μπορώντας να κατα-

νοήσει - ως γυναίκα του "σπιτιού" - τί σημαίνει θυσία για την πίστη στις ακατάλυτες αρχές των άγραφων ηθικών νόμων. Έτσι, την καλεί να ακούσει τη φωνή της λογικής, μιας λογικής, που επιβάλλει, κατά τη γνώμη της, η ίδια τους η φύση, γιατί σαν γυναίκες δεν μπορούν να παλέψουν ενάντια στους άντρες.

Αφήνει λοιπόν την αδελφή της να αισθάνεται προδομένη και εγκαταλειμμένη. Την αφήνει να θυσιαστεί με το ερώτημα στα χείλη, πώς είναι δυνατόν να μην μπορεί να διακινδυνεύσει κι αυτή τη ζωή της για την επιτέλεση του κοινού καθήκοντος, ενός καθήκοντος, τόσο αγνού, ιερού και τρυφερού. Όταν όμως τη χάσει, κατά τον Γ. Ρίτσο, τότε μόνο θα καταλάβει πόσο όγκο πιάνουν οι νεκροί, πως η παρουσία τους καλύπτει όλο το σπίτι, τα πάντα γύρω τους και γίνεται αιτία για μόνιμη εξομολόγηση των ζωντανών, για αναπόληση που πονάει και γεννάει παράξενους συνειρμούς και αντιδράσεις.

Ενώ λοιπόν ο Σοφοκλής, μέσα στο χώρο των απόλυτων αξιών και των μεγάλων συγκρούσεων έστησε έναν απόλυτο ήρωα - την Αντιγόνη - τον άνθρωπο "όπως πρέπει να είναι", ο Ρίτσος επέλεξε την Ισμήνη, ένα από τα άλλα πρόσωπα που συγκεντρώνονται γύρω από τον κεντρικό ήρωα, ως αναπόσπαστοι παράγοντες της μοίρας του, ίσως για να καταδείξει μέσα από τον τραγικό της μονόλογο την απέραντη ερημιά των συμβιβασμένων ανθρώπων αλλά και να βαθύνει ακόμη περισσότερο την τραγικότητα της ζωής όταν διαπιστώνεται ότι η πορεία προς την ανεύρεση του ορθού και ηθικού προϋποθέτει ένα μάρτυρα του οποίου όμως η θυσία και το μεγαλείο στους "μικρούς ανθρώπους" φαντάζει παράλογη ακαμψία που οδηγεί στην καταστροφή. "Σπάνε τα δέντρα τα άκαμπτα, που δεν λυγίζουν" λέει η Ισμήνη.

Ευχαριστούμε θερμά τη θαυμάσια αυτή θεατρική ομάδα της Έδεσσας για την υπέροχη παράσταση καθώς και τη Στέγη Γραμμάτων που πρόθυμα ανταποκρίνεται πάντα, συνεργάζεται, αγαπά και φιλοξενεί τέτοιου είδους εκδηλώσεις του Συνδέσμου Φιλολόγων.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ ΝΟΜΟΥ ΗΜΑΘΙΑΣ

Ο Σύλλογος μας θεωρεί υποχρέωσή του να ευχαριστήσει την Λογοτέχνίδα κα ΚΑΝΤΖΙΔΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ ΚΙΚΗ για το ποίημά της με τίτλο "Τ' αγριολούλουδα της Πίνδου" το οποίο αφιέρωσε στην εκδήλωση του Συλλόγου για το Έπος του '40 που πραγματοποιήθηκε στην Αντωνιάδαιο Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών του Δήμου Βέροιας την Κυριακή 27.10.1996.

Το ποίημα "Τ' αγριολούλουδα της Πίνδου" βραβεύτηκε με ειδική μνεία στο διαγωνισμό παραδοσιακής ποίησης που πραγματοποιήθηκε τον Σεπτέμβριο του 1996 στο Γιοχάνεσμπουργκ από το Ελληνικό Πνευματικό Πρακτορείο.

Τ' αγριολούλουδα της Πίνδου

Κική Σ. Καντζίδου - Βασιλειάδου

*Ξένε στην Πίνδο σαν θα πας στ' απόκρημνα,
στ' απάτητα ν' ανέβεις, όπου θα βρεις
αετού φωλιές και λούλουδα σπαρμένα
σε κάθε κορφή και ρεματιά κόκκινα
πορφυρένια*

*Ξένε μην κόψεις, δεν μπορείς μηδέ
να τα μυρίσεις, μόνο να σκύψεις
τρυφερά να τα γλυκοφιλήσεις.*

*Σε κάθε κορφή και ρεματιά την
άνοιξη του Απρίλη, η Ελλάδα ανασταίνεται
μέσ' απ' τα χώματά της - Ανθίζουνε
τα νειάτα σα παπαρούνες κι αγριολούλουδα
μες στον βουνού τη στράτα.*

*Είναι ο σπόρος πούπεσε στις 28 του Οκτώβρη
κι' ανθίζει κάθε πούρχεται το πρώτο χελιδόνι.*

*Ξένε μη φοβηθείς και μη σκιαχείς
αν δεις στο πέρασμά σου κόρη πανόρια,
γαλανή μονάχη της να περπατεί μες
του βουνού τη ράχη. Είν' η Ελλάδα
που περνά απ' όλα της τα άνθη να
τα ποτίσει το πικρό το αλμυρό της δάκρυ
και με τα κρινοδάχτυλα να πλέξει
το στεφάνι της λευθεριάς που φτερουγά
ελεύθερη σαν άνεμος, σαν τον αετό,
σαν το γοργότερο άτι.*

βιβλιοπαρουσιάσεις

Κοτσάλλου - Πάπαρη Βούλα. Βιβλιοθηκονόμος Δημοτικής Βιβλιοθήκης "Θ. Ζωγιοπούλου".

Mony Elkaim

Αν μ' αγαπάς μη μ' αγαπάς
(εκδόσεις Κέδρος)

Μια ακόμα προσπάθεια να έρθει το ελληνικό αναγνωστικό κοινό σ' επαφή με τις σύγχρονες επιστημονικές θεωρήσεις και τις εφαρμογές τους σε θέματα ανθρωπίνων σχέσεων και επικοινωνίας. Το σημαντικό έργο του Mony Elkaim. Ένας παράξενος τίτλος που πιθανόν να προβληματίσει τον αναγνώστη. Μιά

αντίφαση που μοιάζει ανεξήγητη και παράλογη. Επιπλέον και απειλητική αφού υπαινίσσεται ένα αδιέξοδο στην διαπροσωπική σχέση. Καθώς παρακολουθούμε όμως τη σκέψη του συγγραφέα και την εξιστόρηση των περιπτώσεων ανακαλύπτουμε ένα προωθημένο επιστημονικό προβληματισμό. Το βιβλίο προτείνει ένα νέο μοντέλο θεραπείας με ζευγάρια και οικογένειες όπου τα προσωπικά συναισθήματα του θεραπευτή, γίνονται το "κλειδί" για την αλλαγή και την δημιουργία γέφυρας με την οικογένεια. Η επέμβαση του θεραπευτή δεν πραγματώνεται μόνο με την αναζήτηση μιας "αλήθειας" του συστήματος ή των μελών που το απαρτίζουν, αλλά με το "πλάτεμα" του πεδίου των δυνατοτήτων τους. Το βιβλίο είναι best-seller σε Γαλλία και Αγγλία.

Winnicott, B.W.

Το παιδί, το παιχνίδι και η πραγματικότητα
(Εκδόσεις Καστανιώτη)

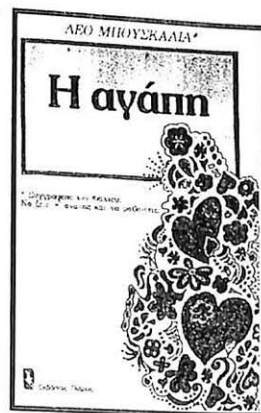
Ένα από τα τελευταία έργα του Dr. Winnicott. Μια συλλογή άρθρων γραμμένα το ένα ξεχωριστά από το άλλο για διαφορετικό κάθε φορά ακροατήριο. Αξίζουν σίγουρα την προσοχή του απλού αναγνώστη αλλά και του ειδικού μια και μερικά απευθύνονται και σ' αυτόν.

Αρχικά ο συγγραφέας είχε ρίξει όλο το βάρος στη σχέση μητέρας - νηπίου και οικογένειας. Προς το τέλος είδε πως υπήρχε κάτι πλατύτερο απ' τα τρία αυτά στοιχεία δηλαδή εκείνο που ονομάζουμε κουλτούρα και πολιτισμό. Δεν είναι τυχαίος ο τίτλος του ".....Παιχνίδι και πραγματικότητα" επειδή η κλινική πείρα του τον διδάξε ότι μόνο το παιχνίδι κά-
νει την πραγματικότητα ένα ουσιαστικό κεφάλαιο της ύπαρξης. Συγχρόνως προσθέτει και κάτι τελειώς καινούργιο όταν κάνει το διαχωρισμό ανάμεσα στην φαντασία και στην φαντασίωση. Ο ίδιος τελικά ενδιαφέρεται περισσότερο - παρά τις δεκαετίες κλινικών πρακτικών - για το πως το ανθρώπινο ζώο γίνεται ανθρώπινο άτομο.

Buscaglia, Leo F.
Η αγάπη
(εκδόσεις Γλάρος)

Από τον συγγραφέα του βιβλίου "Να ζεις ν' αγαπάς και να μαθαίνεις" ένα ακόμα βιβλίο για το φαινόμενο της αγάπης σε σχέση με την καθημερινή ανθρώπινη ζωή. Κατανοεί τα προβλήματα και τις καταπιέσεις του σημερινού ανθρώπου, πιστεύει πως η αγάπη είναι η απαραίτητη δημιουργική δύναμη για οποιαδήποτε αλλαγή. Εντοπίζει και καταγράφει τα εμπόδια που υψώνονται μπροστά στην αγάπη και προτείνει τρόπους για να πέσουν τα τείχη αυτά. Ο ίδιος ο συγγραφέας θα μας πεί: "Αν νιώθεις κάτι, άσε τους άλλους να ξέρουν αυτό

βιβλιοπαρουσιάσεις

που νιώθεις". "Η αγάπη είναι σαν τον καθρέφτη. Όταν αγαπάς κάποιον γίνεσαι ο δικός του καθρέφτης κι αυτός γίνεται ο δικός σου". "Η πραγματική αγάπη πάντοτε δημιουργεί, ποτέ δεν καταστρέφει". "Όταν αγαπάς, παύεις να βρίσκεσαι στο έλεος ανεξέλεγκτων δυνάμεων, γίνεσαι ο ίδιος μια πανίσχυρη δύναμη". Περισσότερα στο ίδιο το βιβλίο.

Stoppard, Miriam

Εσείς και το παιδί σας από ένα ως τριών ετών
(Εκδόσεις Ακμή)

Ενας εικονογραφημένος πρακτικός οδηγός για όλους τους γονείς παιδιών κάτω των τριών ετών. Γεμάτο ωφέλιμες παιδαγωγικές πληροφορίες και πλήθος συμβουλές για το πως να γίνει η ζωή των γονιών και των παιδιών πιο ευτυχισμένη. Περιέχει κεφάλαια για το πώς μπορείτε να βοηθήσετε το παιδί σας να περπατήσει, να μιλήσει,

πώς να το προστατέψετε από ατυχήματα στο σπίτι. Ειδικά κεφάλαια για τις σχέσεις παιδιών και γονιών, το παιδί μέσα στην οικογένεια και το κοινωνικό περιβάλλον, καθώς και ένα λεξικό των συνηθισμένων

παιδικών ασθενειών και πως αντιμετωπίζονται.

ERICSON, ERIC.H.

Η παιδική ηλικία και η κοινωνία
(Εκδόσεις Καστανιώτη)

Ενα βιβλίο που ασχολείται με την παιδική ηλικία. Είναι ανθρώπινο να έχει κανείς μακρόχρονη παιδική ηλικία, είναι πολιτισμένο να έχει ακόμα πιο μακρόχρονη παιδική ηλικία. Η μακρόχρονη παιδική ηλικία κάνει τον άνθρωπο δεξιότεχνο στα τεχνικά και τα πνευματικά ζητήματα, αλλά αφήνει μέσα του, για όλη του τη ζωή, κάποιο κατάλοιπο συναισθηματικής ανωριμότητας. Πολλές φυλές και εθνότητες χρησιμοποιούν με πολλούς έξυπνους τρόπους την παιδική αγωγή για να κατορθώσουν τη δική τους συγκεκριμένη μορφή ώριμης ανθρώπινης ταυτότητας. Ενα βιβλίο που ασχολείται με την ιστορία της παιδικής ηλικίας σε σχέση με την κοινωνία και την ηθική. Όλοι σίγουρα μέσα απ' αυτό θ' ανακαλύψουμε, με ελάχιστες αναφορές, το γεγονός ότι όλοι οι άνθρωποι αρχίζουν τη ζωή τους σαν παιδιά.....

Τα βιβλία που παρουσιάζονται μπορείτε να τα βρείτε στη ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ "Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ".

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ

1997

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

Εκθεση Ιταλών αρχιτεκτόνων, στο φουαγιέ.

4/1/97

Ρεσιτάλ για δύο πιάνο με την Λουντμίλα Ρεπάνη και τον Ιωάννη Ξυλά.

Συναυλία κλαρινέτου με τον Σταύρο Θεοχαρόπουλο.

15/1/97

Ειδικές προβολές για μαθητές σχολείων με αντικείμενο τις δραστηριότητες των Γιατρών χωρίς σύνορα. Παράλληλα θα λειτουργεί στο φουαγιέ έκθεση φωτογραφίας από τις αποστολές των Γιατρών.

18-19/1/97

Δύο παραστάσεις της θεατρικής ομάδας του Μορφωτικού Συλλόγου "Προμηθέας" με την μουσική επιθεώρηση "Δεν ήξερες, δεν ρώταγες".

21-31/1/97

Εκθεση ζωγραφικής της κ. Ρίζου, στο πλαίσιο της οποίας διοργανώνονται τρία μουσικά χάπενινγκ. Συναυλίες του Γιάννη Αλεξανδρή, των "Νέων Αυλιτών" και ρεσιτάλ τραγουδιού με τον Θωμά Λιόλιο και την Ελένη Αναγνωστοπούλου.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

Παραστάσεις της Παιδικής Σκηνής του ΔΗΠΕΘΕ Βέροιας με το "Σχολείο για Κλόουν" σε σκηνοθεσία Οδυσσέα Γωνιάδη.

7/2/97

Λαϊκά δρώμενα των Πιερίων από το τμήμα λαογραφίας της Δημοτικής Επιχείρησης Πολιτισμού εν' όψει της Αποκριάς.

8-19/2/97

Εκθεση ζωγραφικής του Απόστολου Χατζηαγοράκη.

Το Κέντρο Πολιτιστικών Πρωτοβουλιών Βέροιας προγραμματίζει τη δεύτερη συνάντηση των καλλιτεχνικών διευθυντών των πόλεων που εντάσσονται στο Εθνικό Πολιτιστικό Δίκτυο.

Διεθνές σεμινάριο πιάνου με τη συμμετοχή ξένων σολίστ.

παρουσιάσεις

ΜΑΡΤΙΟΣ

Διεθνές σεμινάριο κιθάρας.

Εναρξη και πρώτο μέρος ενός σημαντικού συνεδρίου με θέμα: "Ιστορία και Πολιτισμός του Ελληνισμού της Μαύρης Θάλασσας".

Εκδηλώσεις, ομιλίες του Κέντρου Ρωμαϊκών Αρχαιοτήτων, παράρτημα του οποίου λειτουργεί από το καλοκαίρι στη Βέροια.

Εκδηλώσεις του Δήμου Βέροιας για την 25η Μαρτίου.

24/3/97

Συναυλία παραδοσιακής μουσικής.

25/3/97

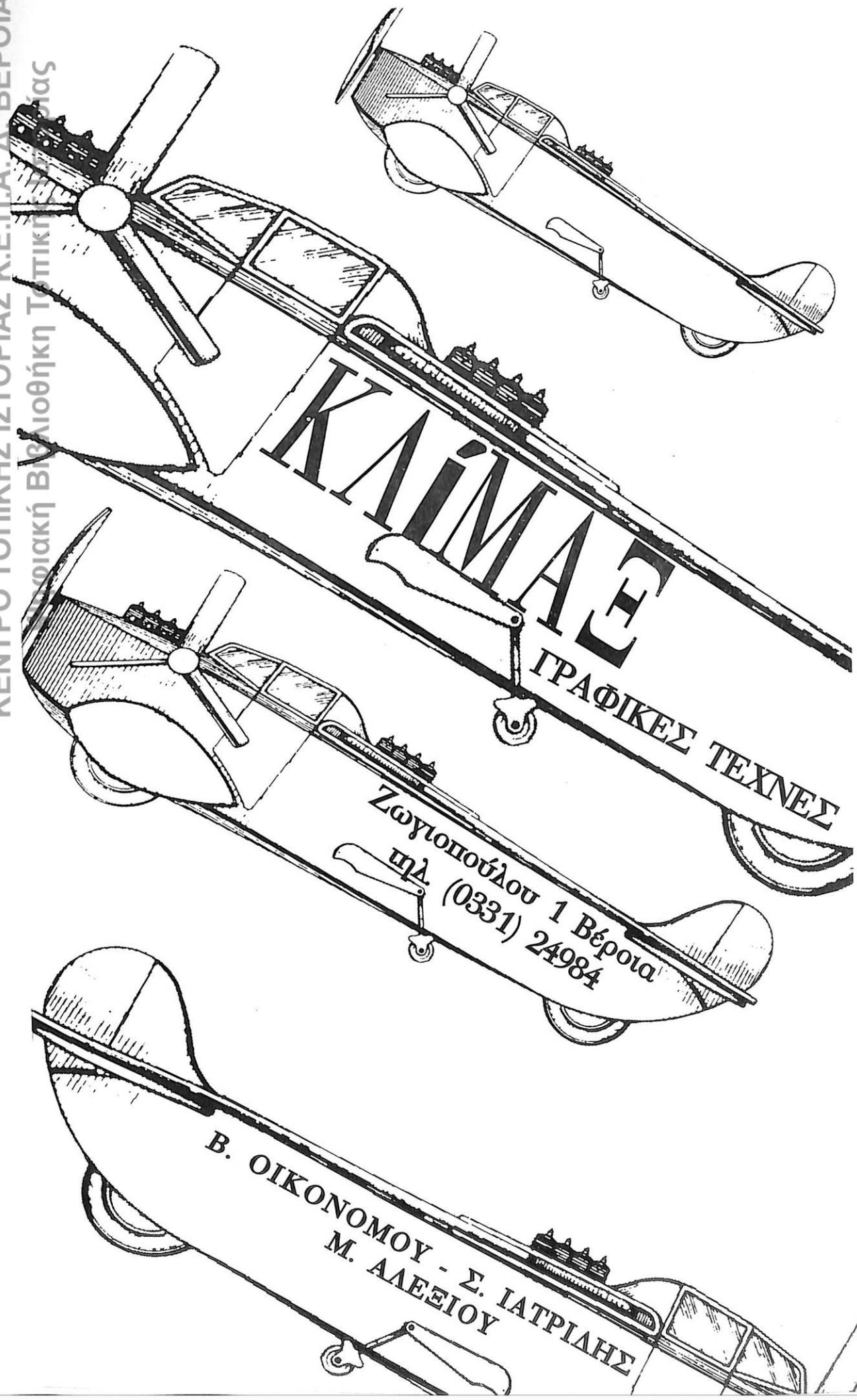
Μουσική εκδήλωση με τη φιλαρμονική του Β' Σ.Σ.

Συγχρόνως στο φουαγιέ της Στέγης θα λειτουργήσουν στη διάρκεια του μήνα έκθεση με μεταλλικές κατασκευές, διασκευές και συνθέσεις του Θεόδωρου (Τάκη) Λαζαρίδη και δύο εκθέσεις ζωγραφικής, του Νίκου Χαραλαμπίδη και της Φωτεινής Μυλωνά.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Οι ημερομηνίες για τις εκδηλώσεις όπου δεν υπάρχουν θα ανακοινωθούν έγκαιρα από τα τοπικά Μ.Μ. Ενημέρωσης και τον Τύπο.

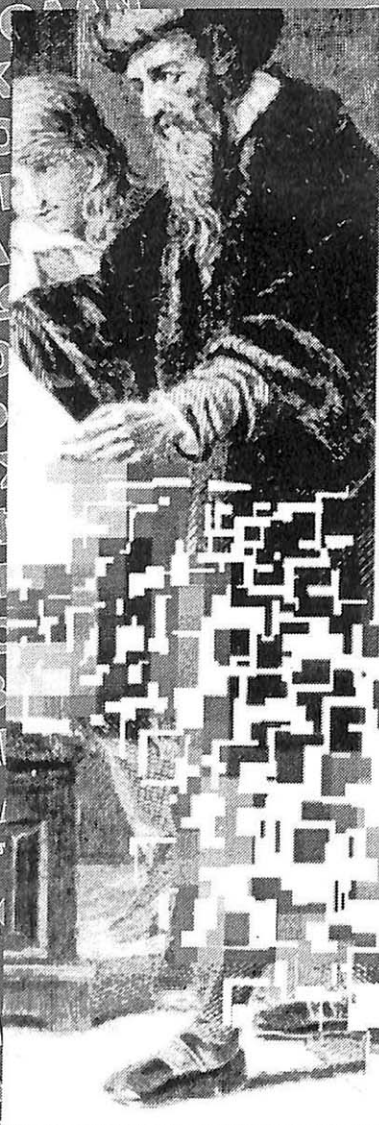

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ
ΣΕΛΙΔΟΣΥΝΘΕΣΗ
ΕΓΧΡΩΜΕΣ ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ: • ΒΙΒΛΙΩΝ • ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ
• ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ
ΠΡΟΣΠΕΚΤ
ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΑ
ΦΕΪΓ-ΒΟΛΑΝ

ΕΝΤΥΠΑ • ΑΦΙΣΕΣ

TYPE PRESS

Nikos
Καραμανλίδης

ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ
ΕΣ
ΕΩΝ
ΠΑ • ΑΦΙΣΕΣ
ΒΑΠΤΙΣΕΩΝ

ΠΡΟΣΚΛΗΤΗΡΙΑ ΓΑΜΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ
ΣΕΛΙΔΟΣΥΝΘΕΣΗ
ΕΓΧΡΩΜΕΣ ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ: • ΒΙΒΛΙΩΝ • ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ
• ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ
ΕΝΤΥΠΑ • ΑΦΙΣΕΣ

Ενδρα

π
ρ
ω
τ
ο
π
ο
ρ
ε
ί

π
ρ
ω
τ
ο
π
ο
ρ
ε
ί

και στο
ΠΑΙΔΙΚΟ ΡΟΥΧΟ

για το γούστο και το συμφέρον σας

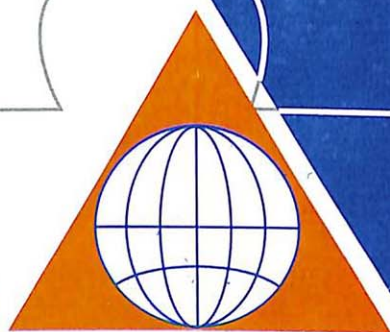
ΟΛΑ ΟΣΑ ΘΑ ΘΕΛΑΤΕ ΑΠΟ ΜΙΑ ΜΕΓΑΛΗ ΑΛΥΣΙΔΑ ΣΟΥΠΕΡ ΜΑΡΚΕΤ

εκπληκτικές
τιμές

ποικιλία
ποιότητας

μεγάλες
προσφορές

φιλική
εξυπηρέτηση

ΑΦΟΙ ΜΠΙΣΚΑ

ο καλός σας γείτονας!

ΜΕΛΟΣ ΤΟΥ

ΕΛΟΜΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΜΟΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΑΛΥΣΙΔΩΝ ΣΟΥΠΕΡ ΜΑΡΚΕΤ